

MICHAŁ STANISŁAW JASIŃSKI
Instytut Historii Nauki
Polskiej Akademii Nauk
ORCID 0000-0002-8883-5998

DOI: 10.4467/12311960MN.25.040.22727

Teodor Kikta (1912–2004) – aptekarz, muzealnik, historyk polskiego przemysłu farmaceutycznego

Teodor Kikta (1912–2004) – a Pharmacist, Museologist and Historian of the Polish Pharmaceutical Industry

Summary

During his lifetime, Dr. Teodor Kikta (1912–2004) kept a low profile and remained an enigmatic figure. His reconstructed biography brings back to life and scientific circulation many fascinating episodes. His story began in Austrian Galicia in the Ukrainian family of a Greek Catholic priest. Pharmaceutical studies at the University of Poznań established him as a pharmacist working in the Second Polish Republic and German-occupied Poland. The subsequent formative stage of his career as an officer in the Polish Army, though unexpectedly interrupted, seemingly strengthened his loyalty to the Polish state. The work as head of the Information Department of Polfa Tarchomin pharmaceutical company, which lasted for two decades, was not necessarily a safe haven, but certainly a solid source of stability. It seemed to give him the push into historical research, although family tragedies may also have contributed to this, as they largely robbed him of the joy of life and excluded him from social life. Teodor Kikta went down in the history of science as a researcher of the pharmaceutical industry in Poland and co-initiator of the Pharmacy Museum in Warsaw. He left behind a rich scientific legacy and a good memory among those who knew him.

Słowa kluczowe: Teodor Kikta, farmacja, historia farmacji, muzealnictwo, mniejszość ukraińska w Polsce

Keywords: Teodor Kikta, pharmacy, history of pharmacy, museology, Ukrainian minority in Poland

Niejedyn twórcą potrafi całkiem skutecznie ukryć się w cieniu swego dzieła. Spizowy pomnik wówczas, jak na wojnie, przez czas jakiś spełnia dodatkowo funkcję maskującą barw ochronnych. W przypadku Teodora Kikty tak właśnie miało się stać, jednak wnikliwy badacz przeszłości poza pieczołowitą pracą naukową odnajduje w jego biografii coś innego, być może równie ciekawego. Rys tej postaci może dać asumpt do dalszych badań nad mniejszościami narodowymi i religijnymi i ich strategiami przystosowawczymi. Bohater niniejszego opracowania bowiem, podobnie jak wielu obywateli PRL-u z Anną Walentynowicz¹ na czele, został przez opresyjny system społeczno-polityczny Polski Ludowej zmuszony do przemilczenia kwestii istotnych dla jego tożsamości, związanych z historią rodziny, odebranych wychowaniem, a także pielęgnowanymi w ukryciu wyznaniem i narodowością. Pomimo łemkowskiego nazwiska wywodzącego się spod Sanoka² i wyniesionej z domu ukraińskiej tożsamości, po drugiej wojnie, aby móc żyć i tworzyć, Teodor Kikta zmuszony został do odgrywania roli stuprocentowego Polaka. Zebrane materiały pozwalają spojrzeć na jego los w znacznie szerszym kontekście³.

Dla polskiego środowiska naukowego, szczególnie w tyglu kulturowym kosmopolitycznej stolicy, pozostawał postacią enigmatyczną, owianą aurą tajemniczości. Nie pozostawił po sobie wspomnień ani też nie ma już wśród żywych wielu słuchaczy jego zwierzeń. Programowo unikał rozgłosu⁴. Jego szczątkowa biografia, ograniczona tylko

¹ I. Hałagida, *Nieznane dzieciństwo Anny Walentynowicz*, „Pamięć.pl” 2016, nr 7/8, s. 47–50.

² *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, t. 4, H–Kl, oprac. K. Rymut, Kraków 1993, s. 609; W. Marczak, *Ukrainiec w Polsce*, Sanok 2000, s. 440; W. Maksimovich, *A Dictionary of Lemko Surnames*, lemko.org/genealogy/krasowskii/namesUS.html [2023].

³ Za udzielenie cennych informacji dziękuję krewnym i znajomym dr. Kikty: Januszowi Michałowi Cieślińskiemu, dr. Marcinowi Mikołajowi Cieślińskiemu, Christine Vecbastiks, prof. Iwonie Arabas, prof. Mary Schaeffer Conroy, dr. Lidii Marii Czyż, Adamowi Rudzkiemu, br. Romanowi Lepakowi OSBM, a za konsultacje dyr. Anicie Chodkowskiej, Sylwii Tulik-Fąfarze, Kamili Utracie, prof. Zbigniewowi Tucholskiemu, dr. Przemysławowi Sieradzanowi, dr. Andrzejowi Skalimowskiemu, dr. Tomaszowi Siewierskiemu, dr. Zygmunutowi Kubrakowi.

⁴ Dr Kikta odwodził, jak i kogo tylko mógł, od zgłębiania swego życiorysu: „Przeraziłem się Waszym zamiarem napisania artykułu o mnie. Naprawdę to niepotrzebne – jeszcze żyję, a o żywych teraz nie pisze się – Redakcja tego NIE puści, bo będzie przestraszona – zaraz odezwą się głosy, „co on takiego dokonał”, i będą mieli rację. Osobiście boję się, że z racji „Medalu Łukasiewicza” umieszczą jakiś życiorys. Wprawdzie napisałem swój życiorys, ale z myślą, aby leżał w archiwum dla przyszłych zapałańców”. Muzeum Farmacji w Warszawie [MF], *Księga Nabytków 67 – Spuścizna dr. Teodora Kikty*, Teczka 36, *List do nieznanego kolegi*, Warszawa 10.08.1977.

i wyłącznie do przedstawienia kalendarium działalności zawodowej i pobieżnego podsumowania dorobku naukowego, znana była polskiemu czytelnikowi dzięki kilkustronicowej autobiograficznej broszurce⁵, sylwetce zawodowej Włodzimierza Ostaszewskiego⁶, trzem krótkim tekstom wspomnieniowym autorstwa historyczki farmacji dr hab. Jadwigi Brzezińskiej⁷ i zapisowi prelekcji okolicznościowej farmaceutyki wojskowego płk. doc. dr. hab. Władysława Marii Markowskiego⁸. Obraz dopełniają zwięzłe biografie, pisane w celach zawodowych w różnych okresach życia, pozyskane z archiwów kilku instytucji⁹. Celem niniejszego opracowania jest odtworzenie możliwie kompletnego portretu człowieka i uczonego.

Teodor Kikta urodził się dnia 1 marca 1912 r. w Uniatyczach pod Drohobyczem¹⁰. We wsi tej, liczącej – tak wtedy, jak i teraz – około tysiąca mieszkańców, w przeważającej większości narodowości ukraińskiej, poza domostwami mieściła się cerkiew greckokatolicka i szkoła etatowa jednoklasowa¹¹. Wówczas miejscowość ta leżała w austrowęgierskiej Galicji, by w 1920 r. wejść w skład województwa lwowskiego odrodzonej Rzeczypospolitej. Miejscowi Rusini przyjęli tę zmianę z mieszanymi uczuciami.

Według powojennych życiorysów Teodora, pisanych przez niego na żądanie pracodawców, jego ojciec miał być prywatnym urzędnikiem lub rolnikiem. W rzeczywistości Paweł (Pawło) Kikta (1876–1927), od 1910 r. do śmierci był proboszczem greckokatolickim w Uniatyczach¹². Duchowny prowadził we wsi szeroko zakrojoną działalność kulturalno-oświatową, zakładając w niej filie licznych stowarzyszeń i organizując mieszany chór cerkiewny, czytelnię „Proswity”, koncer-

⁵ T. Kikta, *Życie dobrze użyte jest długie*, Warszawa 1993.

⁶ W. Ostaszewski, *Sylwetki Tarchomina. Teodor Kikta. Doktor nauk farmaceutycznych*, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 12, s. 2.

⁷ J. Brzezińska, *Dr farm. Teodor Kikta*, „Farmacja Polska” 1989, nr 4, s. 262–264; eadem, *Doktor Teodor Kikta ma 90 lat*, „Gazeta Farmaceutyczna” 2002, nr 7, s. 51; eadem, *Teodor Kikta (1912–2004) – członek honorowy Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji*, „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 2004, t. 67, z. 1, s. 1–3.

⁸ W. Markowski, *Życiorys Teodora Kikty*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1993, nr 20, s. 1–3.

⁹ W archiwach zachowały się wersje życiorysu z lat: 1953, 1966, 1983, 1988.

¹⁰ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 19, *Odpis skrócony aktu urodzenia*, Łódź 12.05.1949.

¹¹ *Uniatycze*, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego*, t. 12, Warszawa 1892, s. 800–801; П. Войтуняк, С. Кікта, *Уніятичі (У 450-річчя: 1531–1981)*, [w:] *Дрогобиччина – земля Івана Франка. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів*, т. 3, Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто 1986, s. 403–415.

¹² С. Кікта, *о. Павло Кікта 1876–1927, парох Уніятич 1910–1927*, [w:] *Дрогобиччина*, т. 3, Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто 1986, s. 416–417.

ty, przedstawienia teatralne i inne wydarzenia. Obecnie jedna z ulic nosi jego imię. Matka, Teodozja z Wojtowiczów (1881–1968), była córką duchownego greckokatolickiego i nie pracowała zawodowo. W tradycyjnych rodzinach księży greckokatolickich, którzy zgodnie z postanowieniami brzeskiej unii kościelnej z 1596 r. nie podlegali obowiązkowi celibatu, dziedziczenie przez synów zawodu po ojcu i związki małżeńskie zawierane między dziećmi zaprzyjaźnionych duchownych nie należały do rzadkości. Podobnie jak w innych grupach zawodowych, powstawały nawet swego rodzaju klany i dynastie kapłańskie, które trwały nieraz przez stulecia. W rodzinie Kiktów model ten został powielony tylko częściowo, gdyż ksiądz Paweł pochodził z rodziny chłopskiej spod Sanoka.

Małżeństwo Kiktów doczekało się pięciu synów: Konstantego (1905–1944?), Jerzego (1907–1979), Mikołaja (1908–1999), Teodora (1912–2004) i Stefana (1918–2005). Wybory życiowe i opcje światopoglądowe galicyjskich Rusinów, pozbawionych w międzywojniu własnego państwa i nazywanych w II RP coraz częściej Ukraińcami, nie należały do prostych i jednoznacznych. Odzwierciedliło się to w rodzinie Kiktów, gdyż losy każdego z braci potoczyły się inaczej¹³. Po wojnie Teodor utrzymywał kontakt z braćmi, jednak nikomu poza wąskim kręgiem przyjaciół o nich nie opowiadał. Z powodów, które wkrótce staną się jasne, nie wymieniał ich w oficjalnych zyciorysach i dokumentach urzędowych. Jedyny wyjątek uczynił we wniosku paszportowym, gdy głównym celem wyjazdu było odwiedzenie rodziny w USA.

Pierworodny Konstanty (Konstantyn, Kost') od 1928 r. przez cztery semestry studiował na Wydziale Inżynierii Politechniki Lwowskiej. W latach 1930–1931 ukończył z wynikiem celującym Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie. Znalazł się w korpusie oficerów piechoty Wojska Polskiego w stopniu podporucznika rezerwy. Pozostał kawalerem. Pracował na stanowisku technicznym w Oddziale Drogowym PKP¹⁴. W 1943 r. wstąpił do SS Galizien. Był instruktorem w szkole artylerii, gdzie uchodził za dobrego specjalistę. Zginął na froncie wschodnim – zapewne zginął w bitwie pod Brodami, która rozegrała się 13–22 lipca 1944 r.

Drugi brat Jerzy (Jurij) przez dwa lata studiował prawo na Uniwersytecie Lwowskim, jednak po przedwczesnej śmierci ojca poszedł w jego ślady, obierając drogę księdza greckokatolickiego. W świetle

¹³ Л. Щербін, *Брати Кікти: спроба реконструкції родинної історії*, [w:] *Володимир Грабовецький – історик України: колективна монографія*, ред. І. Цепенда, І. Райківський, О. Єгрішій, Івано-Франківськ 2025, s. 327–334.

¹⁴ CAW WBH, Konstanty Kikta, sygn. AP 2020.

Fot. 1. Teodozja Kikta z synami (TK u góry z lewej). Źródło: zbiory Christiny Vecbastiks

ówczesnych regulacji kościelnych wiązało się to z przyjęciem celibatu. Za tym wyborem stała potrzeba zapewnienia bytu rodzinie. Dlatego też młody kleryk nie podjął proponowanych mu przez biskupa specjalistycznych studiów w Rzymie. W seminarium przemyskim działał jednak w kole naukowym, a po święceniach z zamiłowaniem penetrował archiwa kościelne. Po święceniach, które przyjął w 1930 r., pracował jako wikariusz i katecheta w Jarosławiu, a potem w Leżajsku. Pasjonował się śpiewem i grą na mandolinie, cytrze i gitarze. Wydał kilkanaście broszur poświęconych historii regionu i cerkwi, a także nauce śpiewu i gry na gitarze. Jacek Marian Hołub napisał o jego krótkiej historii cerkwi jarosławskiej, że „Układ pracy oraz liczne przypisy źródłowe świadczą o dobrym warsztacie badawczym”¹⁵. Pod koniec wojny duchowny musiał ukrywać się przed Polakami: spędzał długie dni w piwnicy bez jedzenia, uciekał z plebanii przed pościgiem, a raz nawet, aby zmylić prześladowców, przebrał się w kobiecy strój... Wiosną 1945 r. wraz matką został wysiedlony do ZSRR¹⁶.

¹⁵ J.M. Hołub, *Mieszkańcy Jarosławia w II Rzeczypospolitej – zagadnienia religijne i narodowościowe. Stan badań i postulaty badawcze*, „Rocznik Przemyski Historia” 2017, t. 53, nr 1 (20), s. 134 (por. s. 133).

¹⁶ Archiwum Państwowe w Rzeszowie, Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, sygn. 59/36/0/2.3/469, *Sprawy przesiedlenia, ewidencja ludności ukraińskiej, 1945–1946* (Jurij i Teodozja Kiktowie); *Gdzie wygasają płomienie nienawiści. Dobre nowiny z Leżajska*, „Gazeta Ludowa” 12.02.1946, nr 43, s. 5; J. Bieniasz, *Prawem führera*, *Życie*

W nowych warunkach został pozbawiony możliwości prowadzenia pracy twórczej, a w 1946 r. wraz ze wszystkimi grekokatolikami w Sowietach w myśl postanowień pseudosoboru lwowskiego przeszedł na prawosławie. Prowadził odtąd żywot wiejskiego batiuszki w Kołomyi, Zawalu i Krzywotułach Starych¹⁷.

Środkowy brat Mikołaj (Mykoła) uzyskał tytuł magistra prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po wojnie pozostał na terenie sowieckiej Ukrainy. Pracował jako księgowy i urzędnik. Z Teodorem korespondował w języku polskim¹⁸. Wraz z żoną Iryną z domu Podolec mieszkał w Kołomyi, gdzie zmarł. Nie mieli dzieci¹⁹.

Najmłodszy Stefan (Stepan) nie zdobył wyższego wykształcenia. Po ukończeniu gimnazjum pracował jako księgowy (od 1941 r. główny księgowy) w Powiatowym Związku Spółdzielczym w Jarosławiu. Został członkiem towarzystw Rodyna i Ridna Szkoła. We wrześniu 1941 r. został aresztowany przez gestapo pod zarzutem powiązań z organizacjami antyniemieckimi i uwięziony na Montelupich w Krakowie. Na wniosek swojego pracodawcy został zwolniony. Wyemigrował z Polski 22 lipca 1944 r. Początkowo pracował w Saksonii w fabryce. Następnie przebywał w obozie dla osób przemieszczonych w Augsburgu. W 1949 r. wraz z żoną Eugenią i córką Krystyną wyemigrował do USA. Zaznał trudnego losu emigranta, włącznie z przysłowiową pracą na zmywaku²⁰. Osiadł w Cleveland w stanie Ohio, gdzie przez wiele lat pracował w mleczarni. Upragniona praca księgowego była poza jego zasięgiem z powodu słabej znajomości języka angielskiego. Zajęty utrzymywaniem rodziny, nie mógł pozwolić sobie na powrót do

---

Literackie” 18.06.1961, nr 25, s. 6; A. Tofilski, *Leżajsk i jego mieszkańcy na początku II wojny światowej. Refleksja na przededniu rocznicy „września”*, „Almanach Leżajski” 2009, z. 3 (czerwiec), s. 46.

¹⁷ *Мала українська музична енциклопедія*, упор. О. Залеський, Мюнхен 1971, s. 49; С. Кікта, *Брат о. Юрій Кікта 1907–1979*, [w:] *Дрогобицьчина*, т. 3, s. 418–421; F. Rzemieniuk, *Walki polityczne greckokatolickiego duchowieństwa o niepodległość Ukrainy w okresie II Rzeczypospolitej (1918–1939)*, Siedlce 2003; М. Мовна, *Історико-краєзнавчий дискурс у західноукраїнських виданнях 1930-х рр.*, „Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника” 2017, вип. 9, s. 226, 228, 235, 236; S. Nabywaniec, *Duchowni grekokatolicycy w zderzeniu z sowieckim ateizmem i prawosławiem rosyjskim. Mit męczeństwa?*, [w:] *Wokół kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr. hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90 rocznicę urodzin*, red. R. Łatka, J. Wołczański, D. Zamiatła, Warszawa 2021, s. 106; Л.В. Щербін, *Краєзнавча та культурно-просвітницька діяльність о. Юрія Кікти*, [w:] *Українська історія у публічному просторі*, Львів–Торунь 2024, s. 64–67.

¹⁸ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 46, *List od brata Mikołaja*, Kołomyja 5.06.1987.

¹⁹ *Микола Кікта*, „Свобода” 12.02.1999, nr 7, s. 31 (nekrolog).

²⁰ Spis ludności Stanów Zjednoczonych, 1950 Census, 31-554, New York, New York, sheet 8.

szkoły, na co decydowało się wielu imigrantów jego pokolenia. Po kilkunastu latach uzyskał obywatelstwo amerykańskie. Został sekretarzem ziomkostwa ukraińskiego w USA – Komitetu Jarosławszczyzny i Rubieży Zasania – i redaktorem jego organu prasowego²¹. Napisał szereg artykułów i broszur poświęconych historii, filatelistyce i numizmatyce. W latach 70. starał się o przyjazd do Polski w celu opracowania na zlecenie ziomkostwa historii ziemi jarosławskiej. Do kraju jednak nie wjechał, gdyż na okres ponad pięcioletni został wpisany na indeks osób niepożądanych w PRL. W postanowieniu Komendanta Wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Rzeszowie napisano, że „Swój przyjazd do Polski może wykorzystać dla celów nacjonalistycznych, zbierania materiałów i nawiązywania niepożądanych kontaktów”²². Rodzinne strony odwiedził dopiero w 1996 r. Pozostawił po sobie córkę i dwie wnuczki.

O początkach życia Teodora, jego dzieciństwie na plebanii w Uniatyczach, wiadomo niewiele. Z pewnością uczestniczył w lokalnym życiu kulturalnym, którego głównym animatorem był jego ojciec. Uczęszczał do szkoły powszechnej w rodzinnej wsi, a następnie w latach 1922–1931 do polskiego ośmioklasowego Państwowego Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Drohobyczu. W szkole średniej zetknął się z Brunonem Schulzem, który uczył tam rysunku, prac ręcznych i matematyki. Z uwagą śledził dalsze losy pisarza aż do jego tragicznej śmierci. Zapewne, podobnie jak jego bracia, dwugodzinny dystans z domu do szkoły pokonywał pieszo. Po śmierci ojca, w wieku piętnastu lat, został półsierotą na utrzymaniu starszych braci. W 1927 r. rodzina przeniosła się do Drohobycza, a w 1931 r. do Jarosławia. Po maturze przez rok Teodor pozostawał bez zajęcia.

We wrześniu 1932 r. dostał się na studia na Oddziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Poznańskiego (Akademia Medyczna, czyli istniejąca obecnie Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego, wyodrębniła się z uniwersytetu w 1950 r.). Wybór uczelni oddalonej od rodzimej Galicji nie był przypadkowy: Teodor chciał ustrzec się przed niesprzyjającą nauce atmosferą lokalnego ośrodka akademickiego, co wskazuje na jego niekonfrontacyjne usposobienie. Uniwer-

²¹ Я.К. Радевич-Винницький, *Степан Кікта*, [w:] *Енциклопедія Сучасної України*, t. 13, Київ 2013; Л. Щербін, *Життя та діяльність українця у Клівленді: досвід Степана Кікти (1918–2005)*, [w:] *Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, Київ 2024, s. 192–194.

²² AIPN, sygn. IPN BU 1268/11473, Stefan Kikta; sygn. IPN BU 0224/32, *Kwestionariusz ewidencyjny krpt. dot. Teodor Kikta imię ojca Paweł 1.03.1912 założony z powodu proizraelskiej postawy ww. w 1967*, k. 10.

sytet Lwowski pozostawał bowiem wówczas w epicentrum licznych konfliktów na tle narodowościowym. Pod koniec lat 30. XX w. jedynie 12,5% jego studentów stanowili Ukraińcy²³. Natomiast, wedle ustaleń Piotra Skalskiego, w Poznaniu 4,11% absolwentów Wydziału Farmacji z lat 1919–1939 było Ukraińcami (40 z ogółu 973 osób)²⁴. Rzecz jasna, byli to przyjezdni z południowo-wschodnich Kresów Rzeczypospolitej. Tak dr Kikta wspominał czas studiów:

Byliśmy dumni z naszej Alma Mater Posnaniensis i czuliśmy jej postępowy wpływ.

Lecz studia uniwersyteckie to nie tylko czas nauki. Mimo olbrzymiej ilości godzin spędzonych na wykładach, ćwiczeniach i nauce, mieliśmy zawsze czas na życie społeczne organizowane przez Koło Farmaceutów, Bratnią Pomoc, na zabawy i sobotnie wieczorki. W niedzielę wypad do Dębca, Puszczykowa, Puszczykówka, Mosiny czy Ludwikowa należał chyba do stałego programu.

Rok akademicki podzielony był na 3 trymestry. Rzadko mieszkało się przez cały rok na jednym miejscu. Najczęściej mieszkanie zmieniało się w każdym trymestrze – wychodziło to taniej, gdyż nie trzeba było płacić za okres przerwy. Największą popularnością cieszyły się mieszkania przy ulicach Śniadeckich, Patrona Jackowskiego, Kraszewskiego, Matejki. Droższe mieszkania były przy ulicy Mickiewicza, Jasnej, Słowackiego.

Zazwyczaj mieszkało się w dwu-trzech, w cenie po 20–25 złotych miesięcznie. W zwyczaju było, że każdy student dostawał rano i wieczorem pełny dzban kawy z mlekiem, reszta należała do inicjatywy własnej i uzależniona była od zasobów finansowych studenta.

Spore sumy naszego skromnego kapitału szły na opłatę pracowni, zakup szkła laboratoryjnego i odczynników, a wzajemne „ściąganie” cudzej własności nie należało do grzechu.

Sobotnie popołudnia były wolne. Spędzaliśmy wtedy czas najczęściej w czytelni Bratniaka, na studiowaniu *Wiadomości Literackich* i innych pism z całej Polski²⁵.

²³ N. Davies, *Galicja. Historia nie narodowa*, przeł. B. Pietrzyk, Kraków 2023, s. 592.

²⁴ P. Skalski, *Studenci i absolwenci poznańskich studiów farmaceutycznych w II Rzeczypospolitej. Analiza cech społecznych i demograficznych*, Poznań 2015, praca magisterska, UMP; P. Skalski, K. Pękacka-Falkowska, *Poznańscy studenci farmacji w latach 1920–1939. Studium z zakresu historii społecznej*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2016, nr 2; P. Skalski, *Charakterystyka społeczna studentów farmacji Uniwersytetu Poznańskiego w II Rzeczypospolitej*, „Acta Medicorum Polonorum” 2016, nr 6, z. 1, s. 7.

²⁵ T. Kikta, *Wspomnienia z Uniwersytetu Poznańskiego (1932–1937)*, [w:] *Alma Mater Posnaniensis*, Bydgoszcz 1970, s. 39–40.

Z powodu trudności związanych z odrabianiem obowiązkowych ćwiczeń tok nauki większości studentów przedłużał się z nominalnych czterech do pięciu lat (o tzw. „rok uzupełniający”). Teodor bynajmniej nie należał do prymusów, jednak uzyskał tytuł magistra farmacji 21 września 1937 r.²⁶

Jako pierwszą po studiach podjął pracę w aptece mgr. Jasińskiego pod Opatrznością w Suchej koło Żywca (1.10.1937–20.11.1938)²⁷, Po latach wspominał ją tak:

Apteka była czynna bez przerwy od 8–20, ale pełniono też dyżury nocne. Od godz. 13–15 była przerwa na obiad. Dwa popołudnia w tygodniu miał wolne. Co dwa tygodnie pracował także w niedzielę. Każdego klienta wchodzącego do apteki należało zauważyć i uprzejmie powitać. Dla oczekujących na zrobienie leku były wygodne foteliki. W aptekach przedwojennych nigdy nie odpowiadano, że czegoś nie ma. Pomocnik aptekarza wyskakiwał do sąsiedniej apteki, pożyczął lek lub jego składniki i klient otrzymywał potrzebny medykament. Kiedyś właściciel apteki w Suchej zwrócił panu Teodorowi uwagę, że wydał klientowi [jako resztę] brudne pieniądze. To może być odczytane jako brak uszanowania – powiedział²⁸. [Po czym dodał:] Panie kolego, dla klienta trzeba szukać ładnych banknotów, a tymi groszami będziemy płacić podatki²⁹.

Do wybuchu wojny pracował jako magister farmacji (receptariusz) w kolejnych trzech aptekach publicznych w różnych regionach kraju: aptece mgr. Ujejskiego pod Aniołem w Tarnowie (21.11.1938–31.05.1939), aptece mgr. Koehlera pod Orłem w Zbąszyniu w Wielkopolsce (1.06.1939–31.07.1939) i aptece mgr. Tyca w Piotrkowie Trybunalskim (w sierpniu 1939 r.). Pierwszego września ewakuował się przed Niemcami z Piotrkowa do domu rodzinnego w Jarosławiu.

Sporo kontrowersji budzi natomiast praca pod niemiecką okupacją. Hitlerowcy sporządzili spis aptekarzy w całym Generalnym Gubernatorstwie. Aptekarze, którzy uprawnienia zdobyli w II Rzeczypospolitej

²⁶ Archiwum Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Teczka studencka T. Kikty: *Książeczka legitymacyjna; Karta indywidualna dla słuchaczy szkół wyższych; Podsumowanie studiów; Dyplom magistra farmacji nr 681; Inne. Por. Spis fachowych pracowników służby zdrowia*, Warszawa 1961 s. 507 (2. wyd. – Warszawa 1964, s. 612).

²⁷ Obecna nazwa tego miasta to Sucha Beskidzka. *Kalendarz Farmaceutyczny na rok 1939*, Warszawa 1939, s. 266, 397, 540.

²⁸ B. Skrzypińska, *W zaciszu Muzeum Farmacji*, „Zwierciadło” 16.04.1987, nr 16 (1543), s. 5.

²⁹ M. Foland, *W Muzeum Farmacji. Pigularze, prowizorzy, magistrzy...*, „Zorza” 12.04.1987, nr 15, s. 11. Por. T. Kłósowski, *Zaczarowane w ampułce*, „Świat Młodych” 22.12.1988, nr 152, s. 6.

i pozostawali kluczową profesją przeciwdziałającą wybuchowi epidemii na zapleczu frontu, zwykle obejmowali zarząd nad aptekami („kierownictwo powiernicze”), nierzadko porzuconymi przez przedwojennych właścicieli, w charakterze dzierżawców (*der Treuhänder* – powiernik, dzierżawca, komisarz, zarządca majątkowy). Nie wiązało się z bliższą współpracą ani podpisaniem volkslisty. W ten sposób Kikta objął pożydowską Aptekę Pod Nadzieją na rynku w Rzeszowie – wówczas Reichshof – którą przed wojną zarządzał Eliaszkohn. Zaczynał 21 listopada 1939 r. jako pracownik, od 1 marca 1940 r. jako kierownik, a następnie od 15 marca 1942 r. do 15 października 1943 r. jako dzierżawca (z prawem samodzielnego kierowania apteką). Z powodu fatalnej atmosfery zwolnił się i półtora miesiąca poszukiwał pracy³⁰. Potem znalazł zatrudnienie jako dzierżawca Apteki Pod Nadzieją w Lubaczowie (1943 do 1944 lub 20.03.1945).

Fot. 2. Apteka pod Nadzieją w Rzeszowie. Źródło: Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa

Farmaceuta wstąpił ochotniczo do 1 Armii Ludowego Wojska Polskiego. Poszczególne relacje dotyczące tego zdarzenia są pełne rozbieżności i zasadniczo nie zgadzają się z chronologią wojny. Nastąpiło to w Jarosławiu lub Rzeszowie („gdy front zbliżał się do tego miasta”), a więc, według deklaracji Kikty, jeszcze w 1944 r., a może 1 lub 20 marca 1945 r. (w rzeczywistości Armii Czerwona weszła do

³⁰ „Wiadomości Aptekarskie” 1.12.1941, nr 23, s. 204 (*Sprostowania*; por. *Zmiany na stanowiskach kierowników aptek*, 15.11.1941, nr 22, s. 196); 15.03.1942, nr 6, s. 48 (*Osobiste*); *Apotheker-Verzeichnis des Generalgouvernements. Spis aptekarzy Generalnego Gubernatorstwa*, [Kraków 1942], s. 35, 76; J. Świeboda, *Apteki i farmaceuci w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 1951 roku*, [w:] *Historia farmacji w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 2006*, Rzeszów 2006, s. 155, 231.

Rzeszowa już 2 sierpnia 1944 r.). Jako oficer-farmaceuta 8 Polowego Składu Sanitarnego uczestniczył w walkach 1 Frontu Białoruskiego (20.03–9.05.1945). Z 1 Armią doszedł za Berlin³¹. Ranny ani kontuzjowany nie był.

Po wyzwoleniu przez osiem lat kontynuował służbę wojskową na stanowiskach: aptekarza punktu sanitarnego II Oddziału Wojsk Ochrony Pogranicza (27.10.1945–1946), kierownika apteki Szpitala Garnizonowego w Kaliszu (28.02/13.03.1947–?), „planisty-zaopatrzeniowca”, starszego pomocnika szefa Wydziału Służby Zdrowia do spraw zaopatrzenia kwatermistrzostwa Warszawskiego Okręgu Wojskowego Nr 1 (DOW I) (02.1948–07.1951), szefa Wydziału Służby Zdrowia DOW I (07.1951–?)³², szefa Wydziału Zaopatrzenia Medycznego w Warszawskiego Okręgu Wojskowego.

W 1949 r. Informacja W.P. przeprowadziła z nim rozmowę oraz dokonała pozyskania go do współpracy w oparciu o materiały kompromitujące, tj. ukrycie swej narodowości, oraz podejrzenie współpracy z Niemcami.

W czasie przeprowadzonej rozmowy jak też i w toku współpracy Kikta zaprzeczał, by współpracował z Niemcami przyznając się jedynie do jednego przesłuchiwania go na Gestapo rzekomo za nadużycia handlowe.

Nie przyznał się również do powiązań z ruchem nacjonalistów ukraińskich na terenie Lubaczowa [...] ³³.

W teczce Kikty rzuca się w oczy polaryzacja opinii, jakie przedsiębrali o nim przełożeni. Pozytywne i negatywne rozkładają się niemal po równo, przy czym niektóre jego cechy bywają skrajnie różnie wartościowane. Wydaje się, że jego wysokie kompetencje nie zostały należycie docenione, gdyż nie towarzyszyła im oczekiwana temperatura ideologiczna: „koleżeński”, „w dyskusjach mało bierze udziału”, „jest oficerem bystrym, inteligentnym, [...] jest pracowity, obowiązkowy, ambitny w pracy, wytrzymały i zdyscyplinowany, [...] dobry fachowiec”, „w pracy sumienny, lecz bezplanowy, chaotyczny”, „politycznie skryty, słabo wykształcony, znajomość wiedzy marksistowsko-leninowskiej – znikoma”³⁴.

Na początku 1953 r. jako zastępca komendanta 111 (lub 113) Wojskowego Szpitala Rejonowego w Pomorskim Okręgu Wojskowym

³¹ K. Czerny, W. Markowski, *Z historii wojskowej służby zdrowia. Służba zaopatrzenia sanitarnego I i II Armii WP*, „Lekarz Wojskowy” 1966, nr 4, s. 360 (zdjęcie grupowe); J. Bończak, J. Procyk, *Z historii wojskowej służby zdrowia. Dwudziestolecie służby zdrowia Warszawskiego Okręgu Wojskowego*, „Lekarz Wojskowy” 1966, nr 6, s. 561.

³² CAW WBH, kpt. Teodor Kikta, TAP 1576/75/217; MF, Spuścizna T. Kikty, T. 54.

³³ AIPN, sygn. IPN BU 0224/32, *Kwestionariusz ewidencyjny krpt. dot. Teodor Kikta imię ojca Paweł 1.03.1912 założony z powodu proizraelskiej postawy ww. w 1967*, k. 15.

³⁴ CAW WBH, kpt. Teodor Kikta, TAP 1576/75/217.

Fot. 3. Kapitan T. Kikta. Źródło: CAW WBH, kpt. Teodor Kikta, TAP 1576/75/217

został przeniesiony do rezerwy³⁵. Przyczyną były niepewność polityczna (zapewne – czego w aktach nie napisano wprost – związana z ukrywaną przynależnością do narodowości ukraińskiej) i negatywny stosunek do PRL³⁶. Dodatkowym czynnikiem musiało być niepodjęcie współpracy ze służbami pomimo formalnego werbunku. Kikta zakończył służbę wojskową w stopniu kapitana.

Jako oficer Wojska Polskiego w 1949 r. Teodor Kikta został drugim mężem aptekarki Urszuli Ireny Kowal (1903³⁷–1959), córki poznaniańki Marty z domu Gledysz (Gledycz, Gledisz, Gleditsch) i lubelskiego adwokata Edwarda Bahna³⁸. Wybranka przed wojną uzy-

skała tytuł magistra farmacji na Oddziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie³⁹. W czasie wojny była więziona na Zamku Lubelskim i uczestniczyła w powstaniu warszawskim.

Para szybko doczekała się córki – Marty Cezary, którą ojciec z miłością nazywał Malineczką⁴⁰. W archiwum zachowały się czułe listy i pocztówki, które wysyłał do niej, gdy wypoczywała na wczasach u krewnych⁴¹. Niestety córka odeszła przedwcześnie. W 1959 r. w domu Kiktów rozegrała się tragedia. Teodor wyjechał w delegację. Wtedy jego żona, która najwyraźniej była w złym stanie psychicznym (prawdopodobnie leczyła się psychiatrycznie), odebrała dziesięcioletnią córkę z internatu. W domu przed położeniem się spać odkrę-

³⁵ Ibidem.

³⁶ AIPN, sygn. IPN BU 0224/32, *Kwestionariusz ewidencyjny krpt. dot. Teodor Kikta imię ojca Paweł 1.03.1912 założony z powodu proizraelskiej postawy ww. w 1967.*

³⁷ W niektórych źródłach – np. w *Nekropolu farmaceutycznym* T. Kikty – podany rok urodzenia 1913.

³⁸ CAW WBH, kpt. Teodor Kikta, TAP 1576/75/217, k. 51, *Odpis skrócony aktu ślubu* (miejsce i data ślubu: Warszawa 24.07.1949 r.).

³⁹ T. Kikta, *Nekropol Farmaceutyczny Cmentarz Powązkowski w Warszawie*, Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie, Warszawa 1985, s. 34; P. Krajewski, *Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, Gdańsk 2018, rozprawa doktorska, Gdański Uniwersytet Medyczny, prom. A. Szarszewski.

⁴⁰ CAW WBH, kpt. Teodor Kikta, TAP 1576/75/217, k. 50, *Odpis skrócony aktu urodzenia* (miejsce i data urodzenia: Warszawa 23.06.1949 r.).

⁴¹ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 16.

cią gaz. Malinka zmarła 11 września⁴². Żonę próbowano ratować, lecz bezskutecznie – po długich i ciężkich cierpieniach zmarła ponad miesiąc później – 20 października. Biblijna inskrypcja na nagrobku żony brzmi: „Nolite iudicare secundum faciem sed iustum iudicium iudicate” („Nie sądźcie z zewnętrznych pozorów, lecz wydajcie wyrok sprawiedliwy”) (J 7, 24)⁴³.

Tragedia ta rzuciła się cieniem na życiu Teodora, który nie prowadził odtąd ożywionego życia towarzyskiego, poświęcając się pasji naukowej (w tamtym okresie wykiełkował pomysł napisania doktoratu). O traumatycznym epizodzie wspominał rzadko i mimochodem. W archiwach nie ma o nim wzmianki⁴⁴. Około 1960 r. uzyskał niewielkie mieszkanie na czwartym piętrze bloku przy Puławskiej 34 m. 24, w którym mieszkał do końca życia.

Po zwolnieniu z wojska przez trzy lata pracował jako starszy inspektor w Dziale Zaopatrzenia Farmaceutycznego Centrali „Centrofarm” (5.02.1953–1956), a potem jako zastępca naczelnika Wydziału Zaopatrzenia Farmaceutycznego w Centralnym Zarządzie Aptek Ministerstwa Zdrowia (1956–1957). Następnie przez dwa lata pełnił funkcję starszego radcy w Departamencie Farmacji Ministerstwa Zdrowia (1957–1958). Nie był to chyba do końca udany czas, skoro w 1957 r. Kikta złożył podanie z prośbą o ponowne przyjęcie do wojska na stanowisko, które opuścił pięć lat wcześniej, a które akurat znowu się zwolniło. Jego wniosek został jednak odrzucony⁴⁵. Z drugiej strony warto zauważyć, że okres pracy w agendach rządowych w latach 1956–1958 przyniósł jego pierwsze publikacje prasowe, przeważnie krótkie notki o charakterze informacyjno-sprawozdawczym, które ukazywały się w „Służbie Zdrowia”, „Biuletynie Informacyjnym Centralnego Zarządu Aptek” i „Farmacji Polskiej”. Współpraca z ostatnim z wymienionych czasopism trwała prawie pół wieku.

Z dniem 1 lipca 1958 r. rozpoczął pracę w Tarchomińskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfa”. Firma mieściła się przy ulicy Lotnej 2, którą później – na jego wniosek – przemianowano na ul. Aleksan-

⁴² Pochowana na Starych Powązkach: kwatery 271, rząd 2, miejsce 11.

⁴³ Pochowana na Starych Powązkach: kwatery 247, rząd 5, miejsce 15.

⁴⁴ Rekonstrukcja wydarzeń na podstawie nekrologów i pięciu relacji członków rodziny i przyjaciół T. Kikty. *Nekrolog – Mgr Urszula Kikta*, „Życie Warszawy” 22.10.1959, nr 253, s. 6; *Nekrolog – Malineczka Kikta*, „Życie Warszawy” 15.09.1959, nr 221, s. 6; *Pogrzeb – Malineczka Kikta*, „Życie Warszawy” 27–28.09.1959, nr 232, s. 6; *I rocznica śmierci – Malineczka Kikta*, „Życie Warszawy” 10.09.1960, nr 217, s. 7; *III rocznica śmierci – Malineczka Kikta*, „Życie Warszawy” 15.09.1962, nr 220, s. 9.

⁴⁵ CAW WBH, kpt. Teodor Kikta, TAP 1576/75/217, k. 39, *Pismo T. Kikty*, Warszawa 24.09.1957; k. 8, *Pismo dyrektora CZA S. Bukowskiego*, Warszawa 23.10.1957.

dra Fleminga (szkockiego odkrywcy penicyliny⁴⁶). Mgr Kikta objął po Jerzym Laubem stanowisko kierownika utworzonego w styczniu tego roku Działu Naukowej Informacji, na którym pozostał do emerytury. W ramach obowiązków służbowych jego dział przygotowywał dokumentację na temat wytwarzanych leków dla celów rejestracyjnych. Wydawał setki prospektów, broszur i monografii. Odpowiadał za współpracę z uczelniami medycznymi i instytutami naukowo-badawczymi, a także za kontakty z mediami i dystrybutorem polskich leków na rynki zagraniczne. Na zjazdach naukowych na bieżąco prezentował wyniki prac Zakładów⁴⁷.

Na okres pracy w Tarchominie przypadł rozkwit twórczości naukowej Teodora Kikty. Pracodawca umożliwił mu nieskrępowane publikowanie na łamach miesięcznika zakładowego „Mówi Tarchomin”. Większe druki zwarte ukazywały się w formie broszurowej – pięć z nich jako dodatki do tej gazety⁴⁸, a jedna niezależnie od niej⁴⁹. Dwie z nich doczekały się drugiego, rozszerzonego wydania w formie tradycyjnej książki⁵⁰. W późniejszych latach, już jako doktor, Kikta opublikował dwie książki o historii Tarchomina⁵¹. Mniejsze i większe prace były chętnie komentowane – doczekały się licznych pozytywnych recenzji.

Jako pierwszy pomysł napisania doktoratu we wrześniu 1958 r. w historycznej kamienicy Bazaru Poznańskiego poddał Kikcie pro-

⁴⁶ Redakcja, *Ulica Aleksandra Fleminga*, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 5, s. 1.

⁴⁷ T. Kikta, *Pięć lat istnienia i pracy Działu Informacji Naukowej (Polfa)*, „Mówi Tarchomin” 1962, nr 12, s. 1–2 (jako „Tadeusz Kikta”); idem, *Pięć lat pracy Informacji Naukowej w Tarchomińskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfa”*, „Farmacja Polska” 1963, nr 8, s. 164; idem, *Czym aktualnie zajmuje się Dział Informacji Naukowej*, „Mówi Tarchomin” 1971, nr 3, s. 3; idem, *Informacja naukowa działa*, „Mówi Tarchomin” 1975, nr 1, s. 2; idem, *O naukowej informacji z perspektywy 20-lecia*, „Mówi Tarchomin” 1977, nr 4, s. 3; idem, *20 lat Naukowej Informacji*, „Mówi Tarchomin” 1978, nr 2, s. 3. T. Kikta, M., *Rozmowa o zaufaniu. Wywiad z Kierownikiem Działu Informacji Naukowej*, „Mówi Tarchomin” 1962, nr 5, s. 1–2; W. Ostaszewski, *10 rok działalności Informacji Naukowej Tarchomina*, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 9, s. 1, 2.

⁴⁸ T. Kikta, *Dr Aleksander Fleming. Patron naszej ulicy*, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 5, ss. 16; idem, *Zapomniane karty z przeszłości Tarchomina*, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 8–12; 1964, nr 3, ss. 51; idem, *Nasz Tarchomin*, „Mówi Tarchomin” 1964, nr 11, ss. 16; idem, *Z mikroskopijnego zarodka pleśni wyrósł wielki przemysł*, „Mówi Tarchomin” 1965, nr 11–12, ss. 24; idem, *Ciąg dalszy zapomnianych kart*, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 1, ss. 8.

⁴⁹ T. Kikta, *Informacja o rozwoju produkcji antybiotyków w Polsce*, Warszawskie Zakłady Farmaceutyczne „Polfa”, Warszawa 1975, ss. 8.

⁵⁰ T. Kikta, *Zapomniane karty z przeszłości Tarchomina*, Warszawa 1964, ss. 80; idem, *Z mikroskopijnego zarodka pleśni wyrósł wielki przemysł*, Warszawa 1966, ss. 32.

⁵¹ T. Kikta, *Tarchomin wczoraj i dzisiaj*, Warszawa 1969, ss. 72; idem, *Karty z historii Warszawskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” 1824–1974*, Warszawa 1975, ss. 140.

fesor Witold Włodzimierz Głowacki (1909–2001)⁵². W 1962 r., przy pełnym poparciu swojego pracodawcy, doktorant podjął szeroko zakrojone badania nad opisaniem historii przemysłu farmaceutycznego w Polsce⁵³. Promotorem rozprawy został zasłużony historyk medycyny profesor Stanisław Konopka (1896–1982). Nowego adepta do mistrza wprowadził docent Zbigniew Woźniewski (1914–1969). Opiekun doradził swojemu podopiecznemu, by zbierał wszystko, co znajdzie o przemyśle farmaceutycznym i chemicznym: „Kiedyś twoje nazwisko stanie się synonimem szerokiej wiedzy o dziejach przemysłu farmaceutycznego w Polsce”⁵⁴. Pod koniec życia doktor Kikta wspominał tę współpracę z rozrzewnieniem: „Profesor Konopka obdarzył mnie największym zaufaniem i pozwolił na korzystanie ze zbiorów i pomieszczeń GBL [Głównej Biblioteki Lekarskiej] po zamknięciu Biblioteki do godziny 22ej. Nazywał mnie panem dobrodziejem, co oznaczało Jego najwyższe uznanie. Jestem mu do zgonie wdzięczny”⁵⁵. Praca szła dynamicznie – już pod koniec 1963 r. prasa donosiła:

Mało kto wie, że Tarchomin ma za sobą 140-letnią historię. Odgrzebuje ją ze starych kart archiwalnych nieetatowy kronikarz tego zakładu. W warszawskich archiwach natrafił on na cenne materiały, a wśród nich na dokument mówiący o założeniu przez Henryka Spiessa w roku 1823, na terenie dóbr Tarchomin octowni, przy której później wyrosła chemiczno-farmaceutyczna fabryka Ludwika Spiessa.

To, co początkowo sam mgr Kikta traktował jako hobby, stało się już zaawansowaną pracą naukową, która być może wkrótce przyniesie jej autorowi tytuł doktora, a zakładowi pozwala już dziś sięgać po laury jednego z najstarszych zakładów farmaceutycznych w Europie”⁵⁶.

Stopień doktora nauk farmaceutycznych uzyskał w Akademii Medycznej w Warszawie 17 października 1967 r. Praca otrzymała pozytywne recenzje. Profesor Henryk Bukowiecki (1903–1986) z miejscowej Akademii Medycznej ocenił, że rozprawa „jest niezwykła

⁵² MF, Spuścizna T. Kikty, T. 31, *List W. Głowackiego do T. Kikty*, Poznań 29.09.1999; T. 72, *List T. Kikty do W. Głowackiego*, 8.10.1999.

⁵³ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 5, *Pismo dyrektora Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” do dziekana Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Warszawie S. Binińskiego*, Warszawa 18.06.1966.

⁵⁴ J. Brzezińska, Recenzja drugiego wydania książki T. Kikty, *Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1823–1939)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2008, t. 53, nr 2, s. 227.

⁵⁵ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 72, *List T. Kikty do W. Głowackiego*, 8.10.1999.

⁵⁶ *Prasa poranna donosi. Nieetatowy kronikarz Głos Pracy*, „Kurier Polski” 18.11.1963, nr 270 (1918), s. 2.

Fot. 4. T. Kikta składa przyrzeczenie doktorskie, 1971 r. Źródło: „Mówi Tarchomin” 1971, nr 8, s. 1

rozmiarami, lecz również niezwykle sumienna. Budzi ona szacunek dla wyjątkowego trudu autorskiego”. W bardziej zniuansowanej recenzji profesor Wojciech Roeske (1916–2001) z Akademii Medycznej w Krakowie stwierdził, że „praca stanowi pierwszą udaną próbę opracowania problemu, postawionego [...] w tytule”, a jako oparta „na bardzo obszernym materiale źródłowym, wyczerpuje w zasadzie temat ujęty w ramach lat wytyczonych przez Autora”. Po usunięciu licznych usterek wypełni „dotychczasową lukę w polskiej historiografii farmaceutycznej, jak również w historii polskiego przemysłu”⁵⁷.

Po uzyskaniu doktoratu Kikta uzupełnił rozprawę wieloma nowymi źródłami, dzięki czemu zyskała ona jeszcze na wartości. Profesor Konopka zdecydowanie rekomendował ją do druku, zaliczając ją do pionierskich prac naukowych, „gdyż do tej pory nikt nie pokusił się opracowania tej karty dziejów farmacji polskiej i tego tak istotnego zagadnienia gospodarki narodowej”⁵⁸. Dzięki mecenatowi Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” w 1972 r. monografię opublikowało Polskie Towarzystwo Historii Medycyny⁵⁹. Profesor Konopka miał powiedzieć, że „Jeśli potomni będą szukać jakiegokolwiek wiadomości na temat polskiego przemysłu farmaceutycznego, na pewno znajdą wszystko u Kikty”⁶⁰.

⁵⁷ Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, Teczka dr. T. Kikty: doktorat, życiorys, autoreferat, recenzje prof. Wojciecha Roeskego i prof. Henryka Bukowieckiego. Główna Biblioteka Lekarska, Dział Starej Książki Medycznej, Teki Konopki, sygn. 223(13), *Dokumenty z przewodu doktorskiego T. Kikty i związana z tym korespondencja*. Por. R.B., *Kto następny*, „Mówi Tarchomin” 1971, nr 8, s. 1 (fot. T. Kikty z przyrzeczenia doktorskiego).

⁵⁸ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 19, *Pismo prof. S. Konopki do PZWL*, Warszawa 16.11.1971. Por. pismo o podobnej treści z 28.04.1971 r. i opinia z 14.04.1967 r.

⁵⁹ T. Kikta, *Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1823–1939)*, Warszawa 1972, ss. 399.

⁶⁰ J. Brzezińska, *Doktor Teodor Kikta ma 90 lat*, „Gazeta Farmaceutyczna” 2002, nr 7, s. 51.

Fot. 5. Prof. Konopka z żoną i współpracownikami (TK środkowy z prawej). Źródło: GBL, DSKM, Muzealia: F-18671

Recenzje monografii były entuzjastyczne. Edmund Szyszko pisał, że „Autor książki [...] po 10 latach niezwykle żmudnej, benedyktyńskiej pracy obdarzył nas [...] dziełem, które staje się bogatą kopalnią wiadomości o narodzinach i rozwoju naszego przemysłu farmaceutycznego”. W podsumowaniu dodał, że praca jest „źródłem, z którego bez wątpienia czerpać będą wiadomości nie tylko historycy farmacji oraz osoby interesujące się tą dziedziną, lecz środowisko badawcze polityków, socjologów i ekonomistów”⁶¹. Wtórował mu nieformalny *spiritus movens* projektu, W.W. Głowacki, pisząc, że „Wypełnia ona białą plamę w dziejach przemysłu, udowadniając, że polska produkcja leków istniała w całym okresie kapitalizmu na terenach polskich, szczególnie zaś w okresie między dwoma wojnami światowymi, i miała pewne znaczenie gospodarcze, przede wszystkim usługowe dla celów terapeutycznych”⁶². Jadwiga Brzezińska pisała, że „Należy podkreślić wielką staranność w wszechstronnym i wyczerpującym opracowaniu tematu. [...] Książka [...] stanowi bardzo wartościową pozycję w naszej literaturze historycznej”⁶³.

⁶¹ E. Szyszko, *Refleksje na temat książki dra farm. T. Kikty pt. „Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1823–1939)”*, „Farmacja Polska” 1973, nr 8, s. 742.

⁶² W.W. Głowacki, recenzja w: „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1974, t. 19, nr 2, s. 369–372.

⁶³ J. Brzezińska, recenzja w: „Farmacja Polska” 1975, nr 3, s. 258–259.

Bezpośrednio po wydaniu swojego *opus magnum* dr Kikta zaczął zbierać materiały do jego kolejnego, rozszerzonego wydania. W 1974 r. apelował do Czesława Fink-Finowickiego (1896–1977), zasłużonego historyka farmacji, o wniesienie uwag do pracy: „Pracuję nad II-gim wydaniem i wszystkie uwagi są mi potrzebne i będą wykorzystane. Zbieram również materiał ikonograficzny dot. przemysłu i zasłużonych dla przemysłu. Wszystkie fotografie zwrócę niezwłocznie po wykonaniu odbitek. Będę bardzo wdzięczny za podzielenie się ze mną Swymi uwagami”⁶⁴. Trzy lata później pisał do nierozpoznanego kolegi: „W nowym wydaniu [...] czuję potrzebę ujawnienia zasług polskich przedsiębiorców i przemysłowców. Dlatego grzebię się w materiałach, gdzie mogę znaleźć informację o życiu i wkładzie pracy”⁶⁵. Sprawa sfinansowania drugiego wydania monografii powróciła na spotkaniach PTFarm w latach 90.⁶⁶ Ostatecznie ukazało się pośmiertnie w 2007 r. Sfinansowała je Polska Izba Przemysłu Farmaceutycznego i Wyrobów Medycznych Polfarmed, a decyzja o publikacji zapadła dzięki zaangażowaniu dyrektora Adama Rudzkiego i prezesa rady Izby Władysława Karasia. Tekst z odręcznych notatek autora, przekazanych w ramach spuścizny na ręce Iwony Arabas, kustosz Muzeum Farmacji, zredagowała Anita Chodkowska⁶⁷.

W 1966 r., po kilku latach znajomości, ożenił się ponownie. Jego wybranką została Cecylia (Cela) Cieślińska z domu Rerych (1909–2001). Narzeczona miała dwóch dorosłych synów z poprzedniego związku – Rajmunda Macieja (1940–1987) i Janusza Michała Cieślińskich – którzy zostali świadkami na trzecim ślubie matki. Obaj pracowali jako dziennikarze sportowi. Dwa poprzednie małżeństwa Cecylii Kikty – z 1930 r. z Edwardem Winterem⁶⁸ i z 1940 r. z Franciszkiem Cieślińskim (1910–1989)⁶⁹ – okazały się nietrwałe. Cecylia była kobie-

⁶⁴ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 24, *List do Czesława Fink-Finowickiego*, 2.10.1974.

⁶⁵ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 36, *List do nieznanego kolegi*, Warszawa 10.08.1977.

⁶⁶ J. Filipek, *Działalność zarządu oddziału w roku 1992*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1993, nr 19, s. 22–23.

⁶⁷ T. Kikta, *Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1823–1939)*, oprac. A. Chodkowska, Polska Izba Przemysłu Farmaceutycznego i Wyrobów Medycznych Polfarmed, Warszawa 2007, ss. 495. Recenzje: J. Brzezińska, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2008, t. 53, nr 2, s. 226–228 (przedruk w: „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 2010, t. 73, s. 137–139).

⁶⁸ Urząd Stanu Cywilnego m.st. Warszawy, Akta stanu cywilnego parafii ewangelicko-augsburskiej w Warszawie, *Akt ślubu nr 57 z 19.03.1930 r.* Wybranek był czterdziestoletnim kawalerem, synem Karola i Klementyny z domu Martyn, obywatelem węgierskim, pracownikiem Ambasady Węgierskiej w Warszawie.

⁶⁹ Po wojnie był właścicielem firmy przewozowej: koni i furmanek, którymi odgruzowywano Warszawę. Pochowany na Cmentarzu Komunalnym Północnym w Warszawie: kwatera W-VIII-7, rząd 10, grób 1.

tą życiowo doświadczoną i obytą w towarzystwie. Przed wojną przez kilka lat mieszkała z pierwszym mężem w Budapeszcie i opanowała język węgierski. Biegła znajomość tego języka, jak również niemieckiego, ułatwiła jej w 1944 r. samodzielne ewakuowanie się wraz z dwójką bobasów z ogarniętej powstaniem Warszawy. Pewne związki z węgierskimi krewnymi pierwszego męża wraz z Teodorem utrzymywała w późniejszym życiu. Śpiewała w chórze – mąż wysoko cenił jej operowy kontralt. Dopiero ostatni związek i wspólne życie w skromnym mieszkaniu na Puławskiej zapewnił obojgu upragniony spokój i harmonię. Zapraszani do domu znajomi ze środowiska historyków farmacji z estymą wspominali gościnność, ciepło i umiejętności kulinarne małżonki. We wstępie do monografii doktorskiej Teodor Kikta podziękował żonie za dzielenie dziesięcioletnich trudów związanych z pracą twórczą. Faktycznie nie przeszkadzały jej naukowe zainteresowania męża i w żaden sposób nie próbowała ich ograniczać. Dzięki niej mógł również spełniać się w roli „przyszywanego” – niebiologicznego wprawdzie, ale jak najbardziej realnego i uznanego – ojca i dziadka. Często zabierał wnuka na spacer po mieście i uczył go nazw gatunkowych spotykanych po drodze roślin.

Według przekazów ustnych rodzina Rerychów (pierwotnie Roerich), z której wywodziła się nowa małżonka, osiadła na Mazowszu na początku XIX w. Przybyła prawdopodobnie z Niemiec, Niderlandów lub Szwecji. W pełni się spolonizowała, zachowując wyznanie luterzańskie. Jej nazwisko w XX w. rozślawił rosyjski malarz Nikołaj Roerich (1874–1947), którego ojciec pochodził z Kurlandii. Związki warszawskiej linii rodu z malarzem, kilkakrotnie nominowanym do Pokojowej Nagrody Nobla, były przedmiotem zainteresowania Teodora Kikty, jednak nie udało się ich ustalić⁷⁰. W zasadzie uniemożliwia to fakt, że rodowód artysty przez niego samego został owiany legendą, a w rzeczywistości, wyłaniającej się z aktów metrykalnych, jest dosyć zawiły. Ojciec artysty, Konstantin, urodził się bowiem poza małżeństwem i został uznany przez Friedricha Roericha za syna w wieku 12 lat. Wtedy też przyjął jego nazwisko. Czy był to ojciec biologiczny – trudno orzec⁷¹.

⁷⁰ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 65, *Listy T. Kikty do I. Arabas*, 29.01.2003, 4.03.2003.

⁷¹ E. von Waldenfels, *Nikolai Roerich: Kunst, Macht und Okkultismus*, Osburg Verlag, Berlin 2011, s. 18.

Fot. 6. Cecylia Kikta. Źródło: zbiory rodziny Cieślińskich

Fot. 7. Teodor Kikta. Źródło: zbiory Christiny Vecbastiks

Życie codzienne dr. Kikty po ślubie tak zapamiętał jego przybrany syn:

Ojciec poświęcał na pracę po kilkanaście godzin dziennie. Na szóstą lub siódmą rano jechał na Tarchomin. To był kawał drogi. Wracał, jadł obiad i szedł do biblioteki albo innego miejsca, w którym zbierał materiały. Trzeba było naprawdę długo przesiedzieć w różnych manuskryptach, żeby coś zdobyć. Całą swoją dokumentację tworzył, pisząc ręcznie. Nie było możliwości fotografowania. To były inne czasy. Praktycznie jego całe życie składało się z dwóch części: pracy i zbierania materiałów. Natomiast z mamą jeździł do sanatorium albo na urlop. W sobotę i niedzielę spotykał się z synami i wnukami. Razem chodziliśmy na spacer⁷².

Jeszcze bliższą relację Teodor Kikta stworzył ze swoim przybranym wnukiem:

Jako dziecko i młodzieniec miałem z dziadkiem więcej kontaktu niż mój ojciec, bo on był zajęty pracą. Wiele z dziadkiem spacerowałem. Potrafiłem spędzić z nim cały dzień, grając w szachy, odwiedzając budynki, oglądając różne gatunki drzew. Poświęcał mi bardzo wiele

⁷² Relacja Janusza Michała Cieślińskiego z 28.02.2023 r. w zbiorach autora.

czasu. Dużo mnie też nauczył. Miałem z nim świetny kontakt. Był to człowiek o wielkiej cierpliwości, kulturze i wszechstronnej wiedzy na wiele tematów, które z mojego punktu widzenia były odkryciami w sferze polityki, przemysłu i oczywiście farmacji, choć w tę dziedzinę nie wnikaliśmy zbyt głęboko. Od dziadka nauczyłem się rozumienia narodu ukraińskiego. Myślę, że on czuł się Ukraińcem, patriotą ukraińskim, żyjącym na terenie Rzeczypospolitej. Był obywatelem Polski, lojalnym wobec tego państwa, ale mającym mocne korzenie ukraińskie i rozumiejącym dobrze złożoność wzajemnych relacji obu narodów⁷³.

W lipcu 1967 r. Teodor ponownie znalazł się w orbicie zainteresowania służb PRL. Powodem były jego proizraelskie wypowiedzi po agresji Izraela na kraje arabskie w ramach wojny siedmiodniowej, które padły w wąskim gronie współpracowników z Tarchomina:

[Kikta] zajął zdecydowanie proizraelskie stanowisko, wypowiadając się o słuszności polityki Izraela, oraz krytykując Rząd PRL za zerwanie stosunków dyplomatycznych. Gloryfikował zwycięstwo armii izraelskiej i obciążał kraje arabskie za spowodowanie konfliktu blokując Kanał Sueski i Zatokę Akaba dla statków izraelskich⁷⁴.

Wszczęto śledztwo, czy sam Kikta lub ktoś z jego rodziny jest narodowości żydowskiej, co jednoznacznie zostało wykluczone. Przy okazji światło dzienne ponownie ujrzała skrzętnie skrywana kwestia narodowości ukraińskiej, a także powróciły historie wojenne: podejrzenia o współpracę z niemieckim okupantem i ukraińskimi nacjonalistami, jak również epizod bezowocnej współpracy ze służbami wojskowymi, nawiązanej w 1949 r. W 1969 r. z powodu społeczno-politycznej bierności Kikty sprawa jego rozpracowania została zamknięta i przekazana do archiwum.

Trzy miesiące, od czerwca do sierpnia 1973 r., trwała wizyta Teodora u brata, bratowej i bratanicą w Stanach Zjednoczonych⁷⁵. Przyjęty został bardzo serdecznie. Zobaczył m.in. wodospad Niagara. Wizyta zrobiła na nim piorunujące wrażenie i często powracała jako temat rozmów z bliskimi: gigantyczne, kapitalistyczne i sprawne państwo, wieżowce i dobrobyt. Rodzinie brata żal było się z nim żegnać. Gdy miał wyjeżdżać, jego bratanicy przyszła do głowy dość zabawna myśl, że dobrze by było, żeby ten nowy poznany prawdziwy *gentleman* i *family man*, spokojny i wyważony stryj („stryjko Dorko”), pozostał

---

⁷³ Relacja Marcina Mikołaja Cieślińskiego z 23.05.2023 r. w zbiorach autora.

⁷⁴ AIPN, sygn. IPN BU 0224/32, *Kwestionariusz ewidencyjny krpt. dot. Teodor Kikta imię ojca Paweł 1.03.1912 założony z powodu proizraelskiej postawy ww. w 1967.*

⁷⁵ AIPN, sygn. IPN BU 1005/121361, *Akta paszportowe*, k. 44, 54.

z nimi w Stanach, a jej bardziej porywczy i apodyktyczny ojciec wrócił za niego do Europy.

Z dniem 1 kwietnia 1977 r. przeszedł na emeryturę, jednak do końca 1979 r. kontynuował pracę na jedną trzecią etatu w Tarchomińskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfa” na stanowisku specjalisty do spraw dokumentacji i wydawnictw. W 1980 r. rozważał przystąpienie do kolokwium habilitacyjnego⁷⁶. Zrezygnował jednak z tego pomysłu, na co mogła wpłynąć śmierć jego mentora, profesora Konopki, w 1982 r. Zamiast tego postanowił poświęcić się zadaniu, które w ostatecznym bilansie życiowym uznał za swoje główne osiągnięcie.

W sierpniu 1983 r. podjął się organizacji Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie, by później zostać jego pierwszym kustoszem (1985–1992). Od strony instytucjonalnej muzeum powstało z inicjatywy Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego i warszawskiego Przedsiębiorstwa Zaopatrzenia Farmaceutycznego „Cefarm”, które użyczyło lokalu. Z punktu widzenia osobowości prawnej – jako inicjatywa niepubliczna – było *de facto* izbą pamięci przy „Cefarmie”. Mieściło się na piętrze neogotyckiej kamienicy Matiasa Taubenhauza z 1898 r. przy ul. Marszałkowskiej 72. W tych samych murach w latach 1933–1937 działała apteka Antoniny Leśniewskiej, pionierki obecności kobiet w zawodzie farmaceuty⁷⁷.

Uroczyste otwarcie, na którym kustosz zaprezentował zbiory muzeum, odbyło się 26 stycznia 1985 r.⁷⁸ Jego pierwotna siedziba obejmowała cztery sale wystawowe, bibliotekę, pracownię naukową i zapiecze gospodarcze. Oryginalne meble apteczne kustosz sprowadził z apteki nr 245 w Wołominie. Ekspozycje zdobywał, przeszukując piwnice i strychy starych aptek podwarszawskich w Błoniu, Piasecz-

⁷⁶ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 36, *List dr. n. farm. Franciszka Nowaka do T. Kikty*, Katowice 30.06.1980. Franciszek Nowak (1901–1983) – farmaceuta, dr n. farm., historyk farmacji, znany działacz zawodowy i społeczny, badacz dziejów Śląska i autor wielu prac z zakresu dziejów aptekarstwa śląskiego. Zasłużony działacz Oddziału Katowickiego PTFarm. Członek Honorowy PTFarm od 1980 r. www.ptfarm.pl/towarzystwo/2423/2424/2425 [2025].

⁷⁷ K. Królikowska, *Luksusowa kamienica – Marszałkowska 72, „Stolica”* 5.10.1986, nr 40, s. 2, 5; A. Idzikowska, *Ogień w kantorze, „Stolica”* 17.12.1989, nr 49, s. 2.

⁷⁸ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 29, *Zaproszenie na uroczyste otwarcie Muzeum Farmacji w Warszawie*; A. Zduńska, *Otwarcie Muzeum Farmacji w Warszawie, „Farmacja Polska”* 1985, nr 7, s. 417–420; (jg), *Nowe warszawskie muzeum, „Trybuna Ludu”* 5.02.1985, nr 30, s. 5 (fot.); AK, *Muzeum Farmacji, „Stolica”* 3.03.1985, nr 9, s. 16; J. Kasprzycki, *Co oglądać w sezonie turystycznym, „Życie Warszawy”* 21.08.1985, nr 194, s. 8; idem, *Warszawskie pożegnania. Nr 788. Neogotycki przy Marszałkowskiej, „Życie Warszawy”* 24–25.08.1985, nr 197, s. 12; T. Kikta, *Informator (o) Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie, Warszawa 1985*, ss. 16.

Fot. 8. T. Kikta na otwarciu Muzeum Farmacji, 26.01.1985. Autorstwo nieznane. Źródło: Księga pamiątkowa MF, Muzeum Warszawy

nie, Legionowie, Nowym Dworze Mazowieckim, Żąbkach, Zielonce, Kobyłce, Sulejówku i innych miejscowościach. Warszawskie bowiem w większości nie przetrwały powstania warszawskiego. W początkowym okresie placówka zgromadziła około tysiąca eksponatów, m.in. naczynia aptekarskie, narzędzia laboratoryjne, zbiór kalendarzy farmaceutycznych Franciszka Heroda i dokumenty obrazujące rozwój polskiego przemysłu farmaceutycznego⁷⁹.

⁷⁹ O pierwszych latach działalności Muzeum Farmacji w Warszawie: MF, Spuścizna T. Kikty, T. 14, 16, 24, 29, 33, 35, 36, 54, 65, 71, 74, 77; (ja), *W Muzeum Farmacji*, „Życie Warszawy” 5.02.1985, nr 30, s. 8 (fot.); (JMC), *O aptekach... również w Warszawie*, „Horyzonty Techniki” 1985, nr 5, s. 29; L. Olszewska, *Na tropach nieznanach zbiorów. Apteka nad aptekami*, „Gościńiec” 1985, nr 9, s. 14–15 (fot.); A. Michałowski, *Muzea Warszawy*, Warszawa 1986, s. 104–105; K. Nazarewicz, *Rezerwat w pigułce*, „Sztandar Młodych” 18–22.07.1986, nr 139, s. 5 (fot.); E. Wypłorek, *Na Marszałkowskiej urok starych aptek*, „Kurier Polski” 22–24.08.1986, nr 162, s. 8; J. Miliszkievicz, *O potrzebie urządzania muzeów w Polsce. Zabytkowe lekarstwa*, „Słowo Powszechne” 26.02.1987, nr 40, s. 3; A. Idzikowska, *Męska ręka, czułe serce*, „Stolica” 8.03.1987, nr 10, s. 23; E. Billip, *Tajemniczy świat dawnego aptekarstwa*, „Dziennik Ludowy” 8.04.1987, nr 84, s. 1, 6; M. Foland, *W Muzeum Farmacji. Pigularze, prowizorzy, magistry...*, „Zorza” 12.04.1987, nr 15, s. 10–11 (fot.); B. Skrzypińska, *W zaciszu Muzeum Farmacji*, „Zwierciadło” 16.04.1987, nr 16 (1543), s. 4–5 (fot.); J. Krawczyk, *Zapomniani spokój aptek*, „Życie Warszawy” 6–7.07.1987, nr 131, s. 4 (fot.); E. Kamińska, *Nalewka w rubinowej karafce*, „Sztandar Młodych” 28.07.1987, nr 146, s. 4 (fot.); (jk), *Na regałach Muzeum*

Był faktycznym twórcą muzeum. Jan Majewski pisał, że „Niezwyczajne oddanie sprawom muzealnictwa dra T. Kikty sprawiało, że warszawiacy chętnie powierzali mu swoje eksponaty i pamiątki rodzinne”⁸⁰. Renoma muzeum przyciągała gości z całego świata. Historyczka farmacji Mary Schaeffer Conroy, profesor Uniwersytetu w Denver, po odbyciu dwutygodniowego pobytu naukowego w muzeum w czerwcu 1989 r. wyraziła opinię, że „Takiego Muzeum Farmacji nie ma w USA, podobne jest w Ontario, Kanada”⁸¹. Sam kustosz w 1986 r. tak relacjonował swoje wrażenia z pracy w liście do znajomych:

Od 3 lat pracuję dodatkowo na pół etatu i mam za to więcej niż cała emerytura Celi. Razem do „kupy” jakoś tam wychodzimy i mamy na codzienne wydatki. [...]

Pracę mam przyjemną i w moim guście. Jestem kustoszem w muzeum i do pracy mam niedaleko, za ledwie 4 przystanki tramwajem, a jak mam czas, to idę piechotką, aby poruszać tyłkiem i nogami. Rano trzeba porobić zakupy (te cięższe), bo Celina ma połamane ręce i trudności w dźwiganiu. Utraciła manipulację w dłoniach i ma kłopoty z utrzymaniem garnuszka (cięższego, a niekiedy i lżejszego).

Dokuczają też zawroty głowy nam obojgu [...]. Po prostu są to nasze lata. Pracę w muzeum mam b. przyjemną. Stare budownictwo na 4 m. wysokie, jasne i słoneczne, czysto, kulturalnie i na poziomie. Kierownictwo nie wtrąca się, bo wie, że robota idzie, jak kiedyś mówiono, na 102. Są efekty i echa z różnych uniwersytetów i czasopism. Zbiory wzbogacają się o nowe, ale stare eksponaty, których obecnie już nikt nie zna i ich nie ma nawet na bazarach⁸².

Farmacji, „Życie Warszawy” 27.10.1987, nr 251, s. 8 (fot.); T. Kikta, *Informacje prasy i TV o działalności Muzeum Farmacji*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1987, nr 9 (październik), s. 24; A. Korgol, *Muzeum Farmacji im. Antoniny Leśniewskiej*, „Barbakan Warszawski” 1988, nr 1 (133), s. 21–23; *Lecnicze nalewki...*, „Express Wieczorny” 28.03.1988, wyd. 2, nr 61 (12496), s. 3 (fot.); A. Krasucka, *Apteka sprzed wieku*, „Veto” 1.05.1988, nr 18, s. 12 (fot.); E. Chwojko, *Proszę wycieczki... Koniak na receptę*, „Sztandar Młodych” 9.08.1988, nr 155, s. 4; (ew), *Dyskretny urok starych aptek*, „Kurier Polski” 24.11.1988, nr 229, s. 1–2 (fot.); T. Kłossowski, *Zaczarowane w ampułce*, „Świat Młodych” 22.12.1988, nr 152, s. 3, 6 (fot.); E.A. Kamińska, *Niecodzienne muzea. Muzeum Farmacji*, „Spotkania z Zabytkami” 1989, nr 5 (45), s. 52 (fot.); R. Moszczeńska, *Świadectwa historii*, „Gazeta Farmaceutyczna” 1992, nr 7, s. 16–17 (fot.).

⁸⁰ J. Majewski, *Muzea farmacji i zbiory aptekarskie w Polsce*, Poznań 2006, s. 29. Por. J. Majewski, *Muzea farmaceutyczne w Polsce*, „Farmacja Polska” 2000, nr 2, s. 75.

⁸¹ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 16, *List otwarty T. Kikty*, Warszawa 29.04.1992.

⁸² MF, Spuścizna T. Kikty, T. 54, *List T. Kikty do nieznanym osób*, 22.03.1986.

Fot. 9. T. Kikta jako kustosz Muzeum Farmacji w Warszawie. Autorstwo nieznane, po 1985. Źródło: Księga pamiątkowa MF, Muzeum Warszawy

Muzeum Farmacji i „Cefarm” z naukowym wsparciem Oddziału Warszawskiego PTFarm firmowały ostatni szeroko zakrojony projekt badawczy Teodora Kikty. Był to tzw. „nekropol farmaceutyczny”, czyli cykl wydawnictw „małej poligrafii” zawierających biogramy osób związanych z farmacją, zmarłych w Warszawie i/lub pochowanych na różnych cmentarzach miasta. Pomysłodawca samodzielnie przygotował listę pochowanych na Starych Powązkach. Pierwsze wydanie z 1984 r. zawierało informacje o 373 osobach, a drugie z 1985 r. o 628 osobach. Trzy suplementy przyniosły, odpowiednio, 59, 54 i 101 nowych haseł⁸³. Krytyka przyjęła pracę z uznaniem⁸⁴. Planowane ko-

⁸³ T. Kikta, *Informacja o grobach osób związanych z farmacją pochowanych w latach 1832–1984 na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie*, Warszawa 1984, ss. 40; idem, *Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Powązkowski w Warszawie*, Warszawa 1985, ss. 81; idem, *Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Powązkowski w Warszawie. Supplementum primum*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1987, nr 9 (październik), s. 30–35; idem, *Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Powązkowski w Warszawie. Supplementum secundum*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 42–47; idem, *Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Powązkowski w Warszawie. Supplementum tertium*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1991, nr 17, s. 81–91.

⁸⁴ (FGJ), *Pamięci farmaceutów*, „Stolica” 16.09.1984, nr 38, s. 16; T. Ostrowska, [w:] „Kwartalnik Nauki i Techniki” 1988, t. 33, nr 2, s. 560–561; eadem, [w:] „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 1988, t. 51, z. 4, s. 529–531.

lejne wydanie, mające obejmować 1300 osób, nie ukazało się. Poza etap planowania nie wyszły również bliźniacze opracowania T. Kikty o grobach farmaceutów na Cmentarzach: Wawrzyszewskim (nie podano liczby haseł) i Bródnowskim (350 haseł). Książeczkę o grobach farmaceutów na Powązkach Komunalnych, opatrzoną wstępem T. Kikty, napisali wspólnie Bolesław Golonka i Jan Hołyński⁸⁵. Broszurę o zmarłych pochowanych na obu cmentarzach ewangelickich i drugą o wymienionych w aktach parafii ewangelickich niepochowanych na cmentarzach ewangelickich opracował Eugeniusz Szulc.

W 1992 r. Teodor przekazał funkcję kustosza muzeum mgr farm. Grażynie Sokólskiej-Miłosńskiej i niejako ponownie przeszedł na emeryturę⁸⁶. Do śmierci pozostał jednak związany z placówką, którą stworzył. Stał się tym samym jej nieodłączną częścią, co odzwierciedla się w późniejszych publikacjach na temat muzeum, w których wzmianki o nim nigdy nie brakuje⁸⁷. Swoją spuściznę również przekazał do muzeum. Podpisując się jako „Nestor Hist. Przem. Farm.”, tak motywował swoją decyzję:

W dniu mojej śmierci (a na pewno „nazajutrz”) wszystko, co zostało, znajdzie się na śmietniku... Proszę zatem serdecznie włączyć do zbiorów MUZEUM (to, co mam). Może znajdzie się NESTOR dwa, który wykorzysta je i uratuje od zagłady. 4 czerwca ukończyłem 33 333 dni życia, zostało na pewno niedużo⁸⁸.

⁸⁵ T. Kikta, *Kilka słów o cmentarzu*, [w:] B. Golonka, J. Hołyński, *Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Komunalny d. Wojskowy*, Warszawa 1991, s. 5–7.

⁸⁶ T. Kikta, *List otwarty kustosza Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1992, nr 18, s. 20–21; J. Filipek, *Działalność zarządu oddziału w roku 1992*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1993, nr 19, s. 20–21; R. Kojer, *Życzenia emerytalne dla dr Teodora Kikty*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1993, nr 20, s. 4–5.

⁸⁷ E. Wypiorczyk, J. Szewczyński, *Co czeka warszawskie Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej?*, „Farmacja Polska” 2000, nr 24, s. 1188–1191; A. Zduńska, *Zajac wśród serdecznych przyjaciół*, „Gazeta Farmaceutyczna” 2001, nr 7, s. 9; E. Wypiorczyk, I. Arabas, *Niechciane dziecko warszawskich farmaceutów*, „Farmacja Polska” 2002, nr 58, s. 563–566; I. Arabas, *Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej Oddział Muzeum Historycznego m.st. Warszawy – historia i zbiory*, „Almanach Muzealny” 2003, t. 4, s. 317–332; eadem, *Historia powstania i ocalenia Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie*, „Medycyna Nowożytna” 2003, t. 10, z. 1/2, s. 228; eadem, *Res pharmaceuticae: Muzeum Farmacji im. mgr farm. Antoniny Leśniewskiej Oddział Muzeum Warszawy: katalog wystawy stałej*. Antonina Leśniewska Museum of Pharmacy Branch of the Museum of Warsaw: catalogue of permanent exhibition, Warszawa 2017; (REM), *Nowa siedziba Muzeum. Marzenia się spełniają!*, „Gazeta Farmaceutyczna” 2006, nr 5, s. 51; P. Alaborska, *Muzeum Farmacji w nowej siedzibie*, „Almanach Muzealny” 2010, t. 6, s. 329–334.

⁸⁸ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 16, *List T. Kikty do Iwony Arabas*, 16.06.2003.

Według jego własnych deklaracji dorobek naukowy T. Kikty obejmuje 13 wydawnictw zwartych dotyczących przemysłu farmaceutycznego, a także ponad 200 artykułów i notek prasowych. Ponadto doktor często gościł na łamach prasy w roli cytowanego eksperta, przede wszystkim w cyklu „Warszawskie pożegnania”, który na łamach „Życia Warszawy” prowadził varsavianista Jerzy Kasprzycki (1930–2001)⁸⁹, i w publikacjach o historii farmacji, które Ryszarda Moszczeńska zamieszczała w „Gazecie Farmaceutycznej”⁹⁰. Jego głos liczył się także w debacie na temat kondycji środowiska farmaceutycznego⁹¹. Ostatnie lata spędził na porządkowaniu spuścizny. Po opuszczeniu stanowiska kustosa muzeum publikował niewiele. Nie ukończył przygotowywanych do druku artykułów o prof. Witoldzie Brzeskim (1914–1975) i mgr Marii Brzeskiej (1914–1989), dr. Tadeuszu Cieślawskim (1911–1978) i dr. Marianie Stępowskim (1867–1946). W listach do znajomych historyków farmacji narzekał na cierpienie, choroby i niedołężność⁹². Opiekował się żoną, która przez ostatnie dwa lata życia była przykuta do łóżka. W 2001 r. owdowiał. Jego stała korespondentka, Jadwiga Brzezińska⁹³, pisała mu:

Fot. 10. T. Kikta na emeryturze.
Źródło: zbiory Lidii Czyż

niem stanowiska kustosa muzeum publikował niewiele. Nie ukończył przygotowywanych do druku artykułów o prof. Witoldzie Brzeskim (1914–1975) i mgr Marii Brzeskiej (1914–1989), dr. Tadeuszu Cieślawskim (1911–1978) i dr. Marianie Stępowskim (1867–1946). W listach do znajomych historyków farmacji narzekał na cierpienie, choroby i niedołężność⁹². Opiekował się żoną, która przez ostatnie dwa lata życia była przykuta do łóżka. W 2001 r. owdowiał. Jego stała korespondentka, Jadwiga Brzezińska⁹³, pisała mu:

⁸⁹ J. Kasprzycki, *Warszawskie pożegnania*. Nr 461. *Od Daniłowicza do Spiessa*, „Życie Warszawy” 10–11.02.1979, nr 32, s. 12; idem, *Warszawskie pożegnania*. Nr 521. *Szczerze żałuje...*, „Życie Warszawy” 19–20.04.1980, nr 93, s. 12; idem, *Warszawskie pożegnania* nr 550. *Klawe na Gizowie*, „Życie Warszawy” 8–9.11.1980, nr 263, s. 12; idem, *W połowie tygodnia*. *Nieważne, skąd przybyli*, „Życie Warszawy” 9.12.1987, nr 288, s. 8; idem, *Warszawskie pożegnania*. Nr 935. *Życiorysy z ul. Madalińskiego*, „Życie Warszawy” 18–19.06.1988, nr 141, s. 16; idem, *Warszawskie pożegnania*. Nr 1047. *Saska Kępa szczerza i naturalna*, „Życie Warszawy” 11–12.08.1990, nr 186, s. 12; idem, *Warszawskie pożegnania*. Nr 1082. *Drzewa w Miedzeszynie*, „Życie Warszawy” 6–7.04.1991, nr 82, s. 16; idem, *Warszawa, jakiej już nie ma*. *Apteki jak z bajki*, „Życie Warszawy” 17.06.1993, nr 139, s. V (Stolica).

⁹⁰ R. Moszczeńska, *Trochę wspomnień*, „Gazeta Farmaceutyczna” 1992, nr 2, s. 22; eadem, *Najszlachetniejszym z żywiołów jest woda – głosi napis nad salą zdrojową w uzdrowisku Bath w Anglii*. *Cudowna moc wody*, „Gazeta Farmaceutyczna” 1992, nr 3, s. 24.

⁹¹ M. Foland, *Znowu u siebie*, „Zorza” 22.10.1989, nr 43, s. 14–15.

⁹² MF, *Spuścizna T. Kikty*, T. 16, *List T. Kikty do Iwony Arabas*, 30.06.2000.

⁹³ *Nihil est tam difficile et arduum quod humana mens non vincat. Nie ma nic tak trudnego i niedostępnego czego by ludzki rozum nie pokonał*. *Druk okolicznościowy*

Współczuję Panu boleści po śmierci Małżonki, zwłaszcza że była to kobieta niezwykła. Miał Pan wielkie szczęście mieć małżonkę o wielkiej kulturze bycia, dobroci i cudownym usposobieniu. Te przepiękne lata harmonijnej współpracy niestety się skończyły. Rozumiem, że wielkie osiągnięcia swego życia zawdzięcza Pan jej tolerancji i wsparciu duchowemu. Niestety życie w pewnym momencie się kończy. Choroba tak ją męczyła, że pewnie z ulgą przyjęła swój kres ziemski. Rozumiem, co Pan czuje, bo ja też po śmierci Męża byłam w takim stresie, zupełnie załamana⁹⁴.

Należy zauważyć, że przez cały okres powojenny Teodor konsekwentnie dystansował się od swoich ukraińskich korzeni. Nie sympatyzował z ukraińskim nacjonalizmem. Nie udzielał się w Ukraińskim Towarzystwie Społeczno-Kulturalnym ani nie deklarował ukraińskiej narodowości. Ukraińscy badacze wspominają, że stworzył kartotekę lekarzy ukraińskich w Polsce i jako mecenas wspierał diasporę ukraińską, jednak informacje te wymagają weryfikacji⁹⁵. Utrzymywał jedynie kontakt, głównie listowny, z braćmi i dalszymi krewnymi. W latach 80. co niedzielę uczęszczał na liturgię do cerkwi bazylianów na Miodowej, jednak w społeczności warszawskich grekokatolików – osób świeckich – pozostał anonimowy. Jego jedynym rozmówcą, z którym spędził sporo czasu na szczerych dyskusjach, był o. Jozafat Romanyk, ówczesny przełożony zakonu. Jak przystało na syna duchownego i historyka, dr Kikta prowadził notatki na temat zakonników⁹⁶, a także własne poszukiwania w stołecznych archiwach na temat historii klasztoru na Miodowej⁹⁷. Z pewnością strategia nieporuszania tematów osobistych, dotyczących własnych korzeni, okazała się skuteczna i umożliwiła funkcjonowanie i realizowanie swoich celów w polskim środowisku. Mimikra okazała się wystarczająco przekonująca, by po jego pogrzebie, który odbył się na cmentarzu ewangelicko-augsburskim na Młynarskiej, gdzie spoczywają członkowie rodziny małżonki Kikty, część współpracowników pozostała święcie przekonana, że pochowała luteranina⁹⁸. Inaczej niż w kosmopolitycznej stolicy, prawdy

wydany dla upamiętnienia dr. hab. Jadwigi Brzezińskiej, red. L.M. Czyż, Warszawa-Rzeszów 2025.

⁹⁴ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 21, *List od J. Brzezińskiej*, 15.03.2002.

⁹⁵ Я.К. Радевич-Винницький, *Теодор Кікта*, [w:] *Енциклопедія Сучасної України*, t. 13, Київ 2013.

⁹⁶ MF, Spuścizna T. Kikty, T. 58.

⁹⁷ Archiwum Bazylianów w Warszawie, f. 2: Монастир у Варшаві, спр. 1: Історія, од. 7: Записки п. Кікти.

⁹⁸ Pochowany na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie: kwatery AL13/1/20. *Nekrolog – Teodor Kikta*, „Gazeta Wyborcza” (Stołeczna) 18.02.2004, nr 41 (nr 4555), s. 11; *Nekrolog – dr Teodor Kikta*, „Gazeta Wyborcza” (Stołeczna) 24.02.2004, nr 46 (nr 4560), s. 11; *Бл. н. Теодор Кікта*, „Свобода” 12.03.2004, nr 11, s. 34; J. Brze-

o jego pochodzeniu nie udało się ukryć przed regionalnymi kręgami historyków farmacji.

Bibliografia

Archiwalia

- Archiwum Bazylianów w Warszawie, f. 2: Монастир у Варшаві, спр. 1: Історія, од. 7: Записки п. Кікти.
- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, sygn. IPN BU 01286/2052; IPN BU 0224/32; IPN BU 1005/121361; IPN BU 1268/11473.
- Archiwum Państwowe w Rzeszowie, Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, sygn. 59/36/0/2.3/469.
- Archiwum Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Teczka studencka T. Kikty.
- Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, Teczka doktora T. Kikty.
- Centralne Archiwum Wojskowe – Wojskowe Biuro Historyczne, kpt. Teodor Kikta, sygn. TAP 1576/75/217; Konstanty Kikta, sygn. AP 2020.
- Główna Biblioteka Lekarska, Dział Starej Książki Medycznej, Teki Konopki (TK): 552(6); 565(4); 583(12); 612(34); 223(13). Kartoteka Osobowa Lekarz (KOL). Muzealia: F-18671.
- Muzeum Farmacji w Warszawie, Księga Nabytków 67 – Spuścizna dr. Teodora Kikty, Teczki 1–79.
- Urząd Stanu Cywilnego m.st. Warszawy, Akta stanu cywilnego parafii ewangelicko-augsburskiej w Warszawie, akt ślubu nr 57 z 19.03.1930.

Źródła drukowane

- Apotheker-Verzeichnis des Generalgouvernements. Spis aptekarzy Generalnego Gubernatorstwa*, [Krakau 1942].
- Kalendarz Farmaceutyczny na rok 1939*, Warszawa 1939.
- Spis fachowych pracowników służby zdrowia*, Warszawa 1961 (2. wyd. – Warszawa 1964).

---

zińska, *Pożegnania*, „Farmacja Polska” 2004, nr 15, s. 725–726; eadem, *Pożegnania*, „Gazeta Farmaceutyczna” 2004, nr 5, s. 60; eadem, *Teodor Kikta (1912–2004) – członek honorowy Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji*, „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 2004, t. 67, z. 1, s. 1–3.

Artykuły prasowe

- (ew), *Dyskretny urok starych aptek*, „Kurier Polski” 24.11.1988, nr 229, s. 1–2.
- (ja), *W Muzeum Farmacji*, „Życie Warszawy” 5.02.1985, nr 30, s. 8.
- (jg), *Nowe warszawskie muzeum*, „Trybuna Ludu” 5.02.1985, nr 30, s. 5.
- (jk), *Na regałach Muzeum Farmacji*, „Życie Warszawy” 27.10.1987, nr 251, s. 8.
- (JMC), *O aptekach... również w Warszawie*, „Horyzonty Techniki” 1985, nr 5, s. 29.
- (REM), *Nowa siedziba Muzeum. Marzenia się spełniają!*, „Gazeta Farmaceutyczna” 2006, nr 5, s. 51.
- „Wiadomości Aptekarskie” 1.12.1941, nr 23; 15.11.1941, nr 22; 15.03.1942, nr 6.
- AK, *Muzeum Farmacji*, „Stolica” 3.03.1985, nr 9, s. 16.
- Billip E., *Tajemniczy świat dawnego aptekarstwa*, „Dziennik Ludowy” 8.04.1987, nr 84, s. 1, 6.
- Chwojko E., *Proszę wycieczki... Koniak na receptę*, „Sztandar Młodych” 9.08.1988, nr 155, s. 4.
- Foland M., *Znowu u siebie*, „Zorza” 22.10.1989, nr 43, s. 14–15.
- Foland M., *W Muzeum Farmacji. Pigularze, prowizorzy, magistrzy...*, „Zorza” 12.04.1987, nr 15, s. 10–11.
- Gdzie wygasają płomienie nienawiści. Dobrze nowiny z Leżajska*, „Gazeta Ludowa” 12.02.1946, nr 43, s. 5.
- I rocznica śmierci – Malineczka Kikta*, „Życie Warszawy” 10.09.1960, nr 217, s. 7
- Idzikowska A., *Męska ręka, czułe serce*, „Stolica” 8.03.1987, nr 10, s. 23.
- Idzikowska A., *Ogień w kantorze*, „Stolica” 17.12.1989, nr 49, s. 2.
- III rocznica śmierci – Malineczka Kikta*, „Życie Warszawy” 15.09.1962, nr 220, s. 9.
- Kamińska E., *Nalewka w rubinowej karafce*, „Sztandar Młodych” 28.07.1987, nr 146, s. 4.
- Kamińska E.A., *Niecodzienne muzea. Muzeum Farmacji*, „Spotkania z Zabytkami” 1989, nr 5 (45), s. 52.
- Kasprzycki J., *Co oglądać w sezonie turystycznym*, „Życie Warszawy” 21.08.1985, nr 194, s. 8.
- Kasprzycki J., *W połowie tygodnia. Nieważne, skąd przybyli*, „Życie Warszawy” 9.12.1987, nr 288, s. 8.
- Kasprzycki J., *Warszawa, jakiej już nie ma. Apteki jak z bajki*, „Życie Warszawy” 17.06.1993, nr 139, s. V (Stolica).

- Kasprzycki J., *Warszawskie pożegnania nr 550. Klawe na Gizowie*, „Życie Warszawy” 8–9.11.1980, nr 263, s. 12.
- Kasprzycki J., *Warszawskie pożegnania. Nr 1047. Saska Kępa szczerą i naturalną*, „Życie Warszawy” 11–12.08.1990, nr 186, s. 12.
- Kasprzycki J., *Warszawskie pożegnania. Nr 1082. Drzewa w Miedzeszynie*, „Życie Warszawy” 6–7.04.1991, nr 82, s. 16.
- Kasprzycki J., *Warszawskie pożegnania. Nr 461. Od Daniłowicza do Spiessa*, „Życie Warszawy” 10–11.02.1979, nr 32, s. 12.
- Kasprzycki J., *Warszawskie pożegnania. Nr 521. Szczerze żałuję...*, „Życie Warszawy” 19–20.04.1980, nr 93, s. 12.
- Kasprzycki J., *Warszawskie pożegnania. Nr 935. Życiorysy z ul. Madalińskiego*, „Życie Warszawy” 18–19.06.1988, nr 141, s. 16.
- Kłosowski T., *Zaczarowane w ampułce*, „Świat Młodych” 22.12.1988, nr 152, s. 3, 6.
- Korgol A., *Muzeum Farmacji im. Antoniny Leśniewskiej*, „Barbakan Warszawski” 1988, nr 1 (133), s. 21–23.
- Krasucka A., *Apteka sprzed wieku*, „Veto” 1.05.1988, nr 18, s. 12.
- Krawczyk J., *Zapomniany spokój aptek*, „Życie Warszawy” 6–7.07.1987, nr 131, s. 4.
- Królikowska K., *Luksusowa kamienica – Marszałkowska 72*, „Stolica” 5.10.1986, nr 40, s. 2, 5.
- Lecznicze nalewki...*, „Express Wieczorny” 28.03.1988, wyd. 2, nr 61 (12496), s. 3.
- Miliszkievicz J., *O potrzebie urządzania muzeów w Polsce. Zabytkowe lekarstwa*, „Słowo Powszechne” 26.02.1987, nr 40, s. 3.
- Moszczeńska R., *Najszlachetniejszym z żywiołów jest woda – głosi napis nad salą zdrojową w uzdrowisku Bath w Anglii. Cudowna moc wody*, „Gazeta Farmaceutyczna” 1992, nr 3, s. 24.
- Moszczeńska R., *Świadectwa historii*, „Gazeta Farmaceutyczna” 1992, nr 7, s. 16–17.
- Moszczeńska R., *Trochę wspomnień*, „Gazeta Farmaceutyczna” 1992, nr 2, s. 22.
- Nazarewicz K., *Rezerwat w pigułce*, „Sztandar Młodych” 18–22.07.1986, nr 139, s. 5.
- Nekrolog – dr Teodor Kikta*, „Gazeta Wyborcza” (Stołeczna) 24.02.2004, nr 46 (nr 4560), s. 11.
- Nekrolog – Malineczka Kikta*, „Życie Warszawy” 15.09.1959, nr 221, s. 6
- Nekrolog – Mgr Urszula Kikta*, „Życie Warszawy” 22.10.1959, nr 253, s. 6
- Nekrolog – Teodor Kikta*, „Gazeta Wyborcza” (Stołeczna) 18.02.2004, nr 41 (nr 4555), s. 11.

- Olszewska L., *Na tropach nieznanymi zbiorów. Apteka nad aptekami*, „Gościniec” 1985, nr 9, s. 14–15.
- Ostaszewski W., *10 rok działalności Informacji Naukowej Tarchomina*, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 9, s. 1, 2.
- Ostaszewski W., *Sylwetki Tarchomina. Teodor Kikta. Doktor nauk farmaceutycznych*, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 12, s. 2.
- Pogrzeb – Malineczka Kikta, „Życie Warszawy” 27–28.09.1959, nr 232, s. 6
- Prasa poranna donosi. Nietatowy kronikarz Głos Pracy, „Kurier Polski” 18.11.1963, nr 270 (1918), s. 2.
- R.B., *Kto następnym*, „Mówi Tarchomin” 1971, nr 8, s. 1.
- Skrzypińska B., *W zaciszu Muzeum Farmacji*, „Zwierciadło” 16.04.1987, nr 16 (1543), s. 4–5.
- Wyplerek E., *Na Marszałkowskiej urok starych aptek*, „Kurier Polski” 22–24.08.1986, nr 162, s. 8.
- Бл. н. Теодор Кикта, „Свобода” 12.03.2004, nr 11, s. 34.
- Микола Кикта, „Свобода” 12.02.1999, nr 7, s. 31.

Opracowania

- Alaborska P., *Muzeum Farmacji w nowej siedzibie*, „Almanach Muzealny” 2010, t. 6, s. 329–334.
- Arabas I., *Historia powstania i ocalenia Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie*, „Medycyna Nowożytna” 2003, t. 10, z. 1/2, s. 225–230.
- Arabas I., *Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej Oddział Muzeum Historycznego m.st. Warszawy – historia i zbiory*, „Almanach Muzealny” 2003, t. 4, s. 317–332.
- Arabas I., *Res pharmaceuticae: Muzeum Farmacji im. mgr farm. Antoniny Leśniewskiej Oddział Muzeum Warszawy: katalog wystawy stałej. Antonina Leśniewska Museum of Pharmacy Branch of the Museum of Warsaw: catalogue of permanent exhibition*, Muzeum Warszawy, Warszawa 2017.
- Bończak J., Procyk J., *Z historii wojskowej służby zdrowia. Dwudziestolecie służby zdrowia Warszawskiego Okręgu Wojskowego*, „Lekarz Wojskowy” 1966, nr 6, s. 561–564.
- Brzezińska J., *Doktor Teodor Kikta ma 90 lat*, „Gazeta Farmaceutyczna” 2002, nr 7, s. 51.
- Brzezińska J., *Dr farm. Teodor Kikta*, „Farmacja Polska” 1989, nr 4, s. 262–264.
- Brzezińska J., *Pożegnania*, „Farmacja Polska” 2004, nr 15, s. 725–726.

- Brzezińska J., *Pożegnanie*, „Gazeta Farmaceutyczna” 2004, nr 5, s. 60.
- Brzezińska J., *Teodor Kikta (1912–2004) – członek honorowy Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji*, „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 2004, t. 67, z. 1, s. 1–3.
- Czerny K., Markowski W., *Z historii wojskowej służby zdrowia. Służba zaopatrzenia sanitarnego I i II Armii WP*, „Lekarz Wojskowy” 1966, nr 4, s. 357–361.
- Czyż L.M. (red.), *Nihil est tam difficile et arduum quod humana mens non vincat. Nie ma nic tak trudnego i niedostępnego czego by ludzki rozum nie pokonał. Druk okolicznościowy wydany dla upamiętnienia dr. hab. Jadwigi Brzezińskiej*, Warszawa–Rzeszów 2025.
- Davies N., *Galicja. Historia nie narodowa*, przeł. B. Pietrzyk, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2023.
- Filipek J., *Działalność zarządu oddziału w roku 1992*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1993, nr 19, s. 20–24.
- Hałagida I., *Nieznane dzieciństwo Anny Walentynowicz*, „Pamięć.pl” 2016, nr 7/8, s. 47–50.
- Hołub J.M., *Mieszkańcy Jarosławia w II Rzeczypospolitej – zagadnienia religijne i narodowościowe. Stan badań i postulaty badawcze*, „Rocznik Przemyski Historia” 2017, t. 53, nr 1 (20).
- Kojer R., *Życzenia emerytalne dla dr Teodora Kikty*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1993, nr 20, s. 4–5.
- Krajewski P., *Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, Gdańsk 2018, rozprawa doktorska, Gdański Uniwersytet Medyczny, prom. A. Szarszewski.
- Majewski J., *Muzea farmaceutyczne w Polsce*, „Farmacja Polska” 2000, nr 2.
- Majewski J., *Muzea farmacji i zbiory aptekarskie w Polsce*, Wydawnictwo Kontekst, Poznań 2006.
- Marczak W., *Ukrainiec w Polsce*, Miejska Biblioteka Publiczna im. Grzegorza z Sanoka, Sanok 2000.
- Markowski W., *Życiorys Teodora Kikty*, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1993, nr 20, s. 1–3.
- Michałowski A., *Muzea Warszawy*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1986.
- Nabywaniec S., *Duchowni grekokatolicy w zderzeniu z sowieckim ateizmem i prawosławiem rosyjskim. Mit męczeństwa?*, [w:]

- R. Łatka, J. Wołczański, D. Zamiatała (red.), *Wokół kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr. hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90 rocznicę urodzin*, Instytut Pamięi Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Warszawa 2021, s. 90–130.
- Rzemieniuk F., *Walki polityczne greckokatolickiego duchowieństwa o niepodległość Ukrainy w okresie II Rzeczypospolitej (1918–1939)*, Własnym sumptem autora, Siedlce 2003.
- Skalski P., *Charakterystyka społeczna studentów farmacji Uniwersytetu Poznańskiego w II Rzeczypospolitej*, „Acta Medicorum Polonorum” 2016, nr 6, z. 1.
- Skalski P., Pękacka-Falkowska K., *Poznańscy studenci farmacji w latach 1920–1939. Studium z zakresu historii społecznej*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2016, nr 2.
- Skalski P., *Studenci i absolwenci poznańskich studiów farmaceutycznych w II Rzeczypospolitej. Analiza cech społecznych i demograficznych*, Poznań 2015, praca magisterska, UMP.
- Świeboda J., *Apteki i farmaceuci w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 1951 roku*, [w:] *Historia farmacji w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 2006*, Podkarpacki Instytut Książki i Marketingu, Rzeszów 2006.
- Tofilski A., *Leżajsk i jego mieszkańcy na początku II wojny światowej. Refleksja w przededniu rocznicy „września”*, „Almanach Leżajski” 2009, z. 3 (czerwiec), s. 43–48.
- Uniatycze*, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego*, t. 12, Nakładem Władysława Walewskiego, Warszawa 1892, s. 800–801.
- Waldenfels E. von, *Nikolai Roerich: Kunst, Macht und Okkultismus*, Osburg Verlag, Berlin 2011.
- Zduńska A., *Otwarcie Muzeum Farmacji w Warszawie*, „Farmacja Polska” 1985, nr 7, s. 417–420.
- Войтуняк П., Кікта С., *Унятичі (V 450-річчя: 1531–1981)*, [w:] *Дрогобиччина – земля Івана Франка. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів*, т. 3, Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто 1986, s. 403–415.
- Кікта С., *Брат о. Юрій Кікта 1907–1979*, [w] *Дрогобиччина*, т. 3, Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто 1986, s. 418–421.
- Кікта С., *о. Павло Кікта 1876–1927, парох Унятич 1910–1927*, [w] *Дрогобиччина*, т. 3, Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто 1986, s. 416–417.
- Мала українська музична енциклопедія*, упор. О. Залеський, Мюнхен 1971.

- Мовна М., *Історико-краєзнавчий дискурс у західноукраїнських виданнях 1930-х рр.*, „Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника” 2017, вип. 9, s. 216–238.
- Радевич-Винницький Я.К., *Степан Кікта*, [w:] *Енциклопедія Сучасної України*, t. 13, Київ 2013.
- Радевич-Винницький Я.К., *Теодор Кікта*, [w:] *Енциклопедія Сучасної України*, t. 13, Київ 2013.
- Щербін Л., *Брати Кікти: спроба реконструкції родинної історії*, [w:] *Володимир Грабовецький – історик України: колективна монографія*, ред. І. Цепенда, І. Райківський, О. Єгрешій, Івано-Франківськ 2025, s. 327–334.
- Щербін Л., *Життя та діяльність українця у Клівленді: досвід Степана Кікти (1918–2005)*, [w:] *Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, Київ 2024, s. 192–194.
- Щербін Л.В., *Краєзнавча та культурно-просвітницька діяльність о. Юрія Кікти*, [w:] *Українська історія у публічному просторі*, Львів–Торунь 2024, s. 64–67.

Bibliografia prac dr. n. farm. Teodora Kikty

1956

- Włony fibrynowe. Nowy preparat polskiej produkcji*, „Służba Zdrowia” 11.11.1956, nr 46, s. 6.
- Dlaczego w aptekach brak mleka w proszku*, „Biuletyn Informacyjny Centralnego Zarządu Aptek” 1956, nr 4, s. 126–128.
- Jubileusz farmacji słowackiej*, „Farmacja Polska” 1956, nr 6, s. 166.
- Witamina C zapobiega powstawaniu chorób z przeziębienia i grypie*, „Biuletyn Informacyjny Centralnego Zarządu Aptek” 1956, nr 3, s. 88–89.
- Zaopatrzenie w leki w miesiącach listopad 1956 – styczeń 1957*, „Biuletyn Informacyjny Centralnego Zarządu Aptek” 1956, nr 10/11, s. 314–318.
- Zaopatrzenie w leki w okresie od sierpnia do października 1956 (analiza i przewidywania)*, „Biuletyn Informacyjny Centralnego Zarządu Aptek” 1956, nr 9, s. 260–265.
- Zastosowanie energii promieniotwórczej w farmacji*, „Farmacja Polska” 1956, nr 6, s. 165–166.

1957

- 5-lecie Instytutu Farmaceutycznego*, „Farmacja Polska” 1957, nr 8, s. 225.
- Cztery lata to za mało [na uruchomienie produkcji podtlenku azotu]*, „Służba Zdrowia” 1957, nr 5, s. 5.

- Dodatek do farmakopei brytyjskiej 1953*, „Farmacja Polska” 1957, nr 2, s. 47.
- Echa otwarcia Muzeum Historii Farmacji w Krakowie*, „Farmacja Polska” 1957, nr 4, s. 113.
- Mgr Aleksander Grygier*, „Farmacja Polska” 1957, nr 12, s. 336.
- Mgr Bolestaw Jabłonowski*, „Farmacja Polska” 1957, nr 9, s. 245 [brak podpisu – za bibliografią własną T.K.].
- Mgr Ignacy Zieliński*, „Farmacja Polska” 1957, nr 9, s. 246–247 [brak podpisu – za bibliografią własną T.K.].
- Mgr Marian Hukowski*, „Farmacja Polska” 1957, nr 9, s. 257.
- Narada gdańskich farmaceutów i lekarzy*, „Farmacja Polska” 1957, nr 9, s. 252–253.
- Nowy skład Komisji Farmakopei Polskiej*, „Farmacja Polska” 1957, nr 11, s. 306.
- Osiągnięcia produkcyjne przemysłu podległego Ministerstwu Zdrowia*, „Farmacja Polska” 1957, nr 8, s. 220.
- Referat prof. B. Bobrańskiego w Bratystawie*, „Farmacja Polska” 1957, nr 4, s. 113.
- Reorganizacja Centralnego Zarządu Aptek*, „Farmacja Polska” 1957, nr 11, s. 307.
- Suplement I do Farmakopei Polskiej III*, „Farmacja Polska” 1957, nr 11, s. 306–307.
- Sytuacja zaopatrzeniowa w hurtowniach farmaceutycznych w II kwartale br. i w aptekach w miesiącach maj – lipiec 1957*, „Biuletyn Informacyjny Centralnego Zarządu Aptek” 1957, nr 6, s. 185–189.
- Święto kobiet w SPA i WPA*, „Farmacja Polska” 1957, nr 4, s. 113.
- Wiadomości ze świata*, „Farmacja Polska” 1957, nr 10, s. 283 (współautor: H.R.).
- Wydawnictwa USA*, „Farmacja Polska” 1957, nr 2, s. 46–47.
- Z historii farmacji*, „Farmacja Polska” 1957, nr 4, s. 113.
- Zaoczne studia farmaceutyczne w ZSRR*, „Farmacja Polska” 1957, nr 4, s. 112.
- Zmiany na stanowiskach w instytucjach podległych CZA*, „Farmacja Polska” 1957, nr 11, s. 307.
- Zmiany w przemyśle farmaceutycznym*, „Farmacja Polska” 1957, nr 11, s. 307.

1958

- 125 lat istnienia kapsulek żelatynowych*, „Farmacja Polska” 1958, nr 5, s. 75.

- Aptekarz pierwszym twórcą margaryny*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 111.
- Apteki szpitalne*, „Farmacja Polska” 1958, nr 8, s. 120–121.
- Chiny*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 110.
- Choinka w Centralnym Zarządzie Aptek*, „Farmacja Polska” 1958, nr 4, s. 64.
- Czy mleko w proszku jest lekiem*, „Farmacja Polska” 1958, nr 5, s. 76.
- Izrael*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 109.
- Jeszcze w sprawie polskiego tranu leczniczego*, „Farmacja Polska” 1958, nr 6, s. 86–87.
- Komisja Farmakopei Brytyjskiej*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 108.
- Kontrola nad drogeriami*, „Farmacja Polska” 1958, nr 3, s. 47.
- Krajowa produkcja środków leczniczych*, „Farmacja Polska” 1958, nr 17, s. 291.
- Międzynarodowe czasopismo farmaceutyczne*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 111.
- Mleczko pszczele na czarnym rynku*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 104.
- Należy zwrócić uwagę na prawidłową rotację leków aptece*, „Farmacja Polska” 1958, nr 6, s. 87.
- Narada pracowników pionu zaopatrzenia farmaceutycznego*, „Farmacja Polska” 1958, nr 4, s. 57–58.
- Narada w Bydgoskiej Hurtowni Farmaceutycznej*, „Farmacja Polska” 1958, nr 4, s. 58.
- Nowe horyzonty farmacji*, „Farmacja Polska” 1958, nr 1, s. 11 (recenzja: S. Kasperkiewicz, *Technika i farmacja*, „Horyzonty Techniki” 1957, nr 9).
- O normalizację tytułów i nazw zawodowych kobiet*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 104.
- Olsztyńskie trudności kadrowe*, „Farmacja Polska” 1958, nr 4, s. 59.
- Osiem lat działalności Bydgoskiej Hurtowni Farmaceutycznej (1950–1957)*, „Farmacja Polska” 1958, nr 11, s. 173–174.
- Otwarcie nowej apteki szpitalnej w Warszawie*, „Farmacja Polska” 1958, nr 4, s. 64.
- Pharmaceutica w Roczniku Statystycznym 1957*, „Farmacja Polska” 1958, nr 11, s. 171–172.
- Powołanie członków Komisji do Spraw Produkcji i Zużycia Leków*, „Farmacja Polska” 1958, nr 3, s. 47.

- Powołanie komisji do spraw produkcji i zużycia leków*, „Farmacja Polska” 1958, nr 1, s. 10.
- Rumunia*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 109–110.
- Rumunia. Siódme wydanie Farmakopei Rumuńskiej*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 109.
- Szczepionka prof. Salka*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 109.
- Wiadomości ze świata*, „Farmacja Polska” 1958, nr 11, s. 174–175 (współautor).
- Wiadomości ze świata*, „Farmacja Polska” 1958, nr 14, s. 239 (współautor).
- Wiadomości ze świata*, „Farmacja Polska” 1958, nr 16, s. 270.
- Wiadomości ze świata*, „Farmacja Polska” 1958, nr 22, s. 389.
- Wiadomości ze świata*, „Farmacja Polska” 1958, nr 23, s. 410 (współautor).
- Wiadomości ze świata*, „Farmacja Polska” 1958, nr 3, s. 48.
- Wiadomości ze świata. NRF*, „Farmacja Polska” 1958, nr 9, s. 141.
- Wielka Brytania*, „Farmacja Polska” 1958, nr 7, s. 108.
- Wrażenia z podróży. Wywiad z dyrektorem CZA mgr Stanisławem Bukowskim*, „Farmacja Polska” 1958, nr 2, z. 24–26.
- Wyróżnione wystawy apteczne*, „Farmacja Polska” 1958, nr 4, s. 64.
- Wznowienie w kraju produkcji tranu leczniczego*, „Farmacja Polska” 1958, nr 3, s. 47.
- Z Komisji Oceny Jakości Leków*, „Farmacja Polska” 1958, nr 2, z. 29–30.
- Z prasy zagranicznej. Stosowanie antybiotyków w połączeniu z distreptazą*, „Biuletyn Informacyjny Centralnego Zarządu Aptek i Centralnego Zarządu Przem. Farmaceutycznego” 1958, nr 5, s. 153–155 (przekład z ros.).
- Z wydawnictw. G.F. Gauze. Antybiotyki. Wydanie II. Warszawa 1958*, „Farmacja Polska” 1958, nr 23, s. 408 (recenzja).
- Z wydawnictw. Grazyna Volna. Lekarsky Słownik Cesko-polsky a Polsko-Czeski*, „Farmacja Polska” 1958, nr 16, s. 270 (recenzja).
- Zniesienie ograniczeń w obrocie leków*, „Farmacja Polska” 1958, nr 4, s. 63–64.

1959

- 10 lat polskiej penicyliny*, „Ciech Review” 1959, nr 2, s. 7–10.
- II Rada Robotnicza TZF po półrocznej pracy*, „Mówi Tarchomin” 1959, nr 12, s. 1, 2.
- Na marginesie 10-lecia produkcji polskich antybiotyków*, [w:] *Odbitka z Suplementu Pamiętnika zjazdowego „Dni klinicznych pediatrów*

pomorskich i poznańskich” w Bydgoszczy, Bydgoszcz 1959 (jedynie odbitka – w samej książce tego tekstu nie ma).

Zaufanie do leku to bardzo ważna sprawa, „Mówi Tarchomin” 1959, nr 7, s. 4.

1960

Nowy wydział antybiotyków uroczyste otwarty, „Mówi Tarchomin” 1960, nr 12, s. 1.

Wystawy mówią o nas, „Mówi Tarchomin” 1960, nr 10, s. 2.

XII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów Polskich, „Farmacja Polska” 1960, nr 23/24, s. 498–499.

1961

Nasze starania o zdobycie rynków zagranicznych / Zdobywamy rynki zagraniczne. Zadania problemowe TZF, „Mówi Tarchomin” 1961, nr 9/10, s. 1, 2.

Piękny rozwój Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych, „Farmacja Polska” 1961, nr 3, s. 56.

TZF uczestnikiem Spartakiady związkowej 1961 (korespondencja własna), „Mówi Tarchomin” 1961, nr 7, s. 3.

Z wydawnictw. Encyklopedycznej Słownikowej Aptecznego Robotnika, „Farmacja Polska” 1961, nr 24, s. 535–536 (recenzja).

1962

140 lat Tarchomina, [w:] *Streszczenie referatów XLI Zjazdu Towarzystwa Chirurgów Polskich w Gdańsku, 27–29 września 1962*, Gdańsk 1962, s. 36–38; [przedruk w:] *W sprawie terapii chorób niemowlęcych*, Bydgoszcz 1962, s. 27–30.

List do Redakcji. 140 lat!!! [Tarchomina], „Mówi Tarchomin” 1962, nr 5, s. 1.

Nowa farmakopea radziecka, „Farmacja Polska” 1962, nr 12, s. 293–294.

Pięć lat istnienia i pracy Działu Informacji Naukowej (Polfa), „Mówi Tarchomin” 1962, nr 12, s. 1–2 (jako „Tadeusz Kikta”).

Przemysł farmaceutyczny w Węgierskiej Republice Ludowej, „Farmacja Polska” 1962, nr 12, s. 298.

Rozmowa o zaufaniu. Wywiad z Kierownikiem Działu Informacji Naukowej, „Mówi Tarchomin” 1962, nr 5, s. 1–2 (współautor: M.).

Rozwój farmacji w USSR, „Farmacja Polska” 1962, nr 3, s. 71.

Rozwój węgierskiego przemysłu farmaceutycznego, „Farmacja Polska” 1962, nr 11, s. 264–266.

Światowy przemysł farmaceutyczny w świetle cyfr, „Farmacja Polska” 1962, nr 24, s. 605–606.

Wzrost eksportu naszych leków, „Farmacja Polska” 1962, nr 3, s. 72.

Z wydawnictw. I.A. Murawjew – Uczeńnik technologii lekarstw i galenowych preparatów. Medgiz – Moskwa 1961, „Farmacja Polska” 1962, nr 23, s. 580.

Z wydawnictw. J.M. Perelman. Analiz lekarstwiennych form. Wydanie trzecie przerobione i uzupełnione. Medgiz – Leningradskoje Oddielenije 1961, „Farmacja Polska” 1962, nr 23, s. 580.

Z wydawnictw. Sbornik technicznych usłowij na reaktywy i preparaty dla laboratornych rabot. Organiczeskije reaktywy i prieparaty. Goschimizdat. Moskwa 1961, „Farmacja Polska” 1962, nr 23, s. 580.

Z Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Krakowie, „Farmacja Polska” 1962, nr 21, s. 529–530.

Zastój w francuskim przemyśle farmaceutycznym, „Farmacja Polska” 1962, nr 23, s. 581.

1963

170 lat temu. Uwaga: Grypa!, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 2/3, s. 3.

Dr Aleksander Fleming. Patron naszej ulicy, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 5 (wkładka ss. 16).

Echa dawnej produkcji, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 2/3, s. 2.

Farmacja w Bułgarii, „Farmacja Polska” 1963, nr 21/22, s. 463–464.

Jędrzej Śniadecki (w 125 rocznicę śmierci), „Farmacja Polska” 1963, nr 10, s. 218.

Konkretny i realny program działania Rady Zakładowe. Oczekujemy realizacji, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 4, s. 1, 4.

List otwarty do Stołecznej Rady Narodowej, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 1, s. 1.

Odmłodzony staruszek, „Nowe i Najnowsze” 1963 (wiosna), s. 3 (przedruk w: *140 lat Tarchomina. Odmłodzony staruszek*, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 4, s. 3).

Pięć lat pracy Informacji Naukowej w Tarchomińskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfa”, „Farmacja Polska” 1963, nr 8, s. 164.

Powstał klub emerytów / Klub emerytów dowodem pamięci o naszych zasłużonych pracownikach, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 8, s. 2, 4.

Produkcja penicyliny w Tarchominie, [w:] *Pamiętnik IV Dni Klinicznych Pediatrów Pomorskich w dniach 20–21 września 1963 r. w Koszalinie*, red. K. Ereciński, Koszalin 1963, s. 35–37.

Prof. Konstanty Hrynakowski, pionier emancypacji studiów farmaceutycznych (1878–1938), „Farmacja Polska” 1963, nr 17/18, s. 355–357.

Rozwój aptek szpitalnych w Ukraińskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej, „Farmacja Polska” 1963, nr 15/16, s. 350.

Stulecie Szkoły Głównej Warszawskiej, „Farmacja Polska” 1963, nr 8, s. 164.

Tarchomin – kolebka polskich antybiotyków, [w:] *Z zagadnień terapii chorób dziecięcych*, Bydgoszcz 1963, s. 31–33.

Tarchomin gościł profesorów farmacji, „Farmacja Polska” 1963, nr 4, s. 83–84.

Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne „Polfa” 1823–1963, Warszawa 1963, ss. 30 (redaktor).

Z programu działania Rady Zakładowej, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 5, s. 4.

Z wydawnictw. P. Grabowski, T. Jastrzębski, W. Kermen, Z. Margański, K. Piotrowski, Polskie leki weterynaryjne, Państw. Wyd. Rolnicze i Leśne, Warszawa 1962, „Farmacja Polska” 1963, nr 1/2, s. 38–39 (recenzja).

Z wydawnictw. Rozprawy na stopień doktora medycyny, stomatologii i farmacji w latach 1945–1952, Opracował i wstępem historycznym zaopatrzył Zbigniew Woźniewski, PZWL, 1963, str. 141, „Farmacja Polska” 1963, nr 13/14, s. 309 (recenzja).

Zapomniane karty z przeszłości Tarchomina, „Mówi Tarchomin” 1963, nr 8–12; 1964, nr 3 (wkładka ss. 51; wyd. 1).

1964

20 lat Ludowego Tarchomina 26. X. 1944 – 26. X. 1964, Warszawa 1964, ss. 36 (redaktor).

20 lat Tarchomina, [w:] *Badania nad współczesnymi metodami serodiagnostyki kiły. Zbiór prac wygłoszonych na II krajowym posiedzeniu naukowym Sekcji Wenerologicznej PTD w Białymstoku, 19–20. IV 1964 r.*, Białystok 1964, s. 19–21.

Az ass[z]onyok gyára – és az angol alsóház. Kobiecte zakłady i angielski parlament, „Mówi Tarchomin” 1964, nr 5, s. 2.

Gli Stabilimenti Farmaceutici Tarchomin Polfa di Varsovia, „Cronache Farmaceutiche” 1964 nr 8/9.

Nasz Tarchomin, „Mówi Tarchomin” 1964, nr 11 (wkładka ss. 16).

Recenzja: A. Brovard, [w:] „Farmacja Polska” 1965, nr 3/4, s. 151–152.

Profesor Konstanty Hrynakowski, zasłużony organizator studiów farmaceutycznych w Uniwersytecie Poznańskim 1920–1938, [w:] *Przyczynki do historii medycyny i farmacji na zachodnich ziemiach Polski: informator*, Bydgoszcz 1964, s. 26–48.

Recenzja: W.W. Głowacki, [w:] „Farmacja Polska” 1964, nr 13/14, s. 553.

Prow. farm. Leon Nasierowski, „Farmacja Polska” 1964, nr 19/20, s. 789.

Wykaz prac profesora Konstantego Hrynakowskiego, kierownika Katedry Chemii Farmaceutycznej Uniwersytetu Poznańskiego 1920–1938, [w:] *Przyczynki do historii medycyny i farmacji na zachodnich ziemiach Polski: informator*, Bydgoszcz 1964, s. 49–64.

Z wydawnictw. Z.G. Gurwicz: Nowiejszije lekarstwiennyje striedstwa. Moskwa Medgiz. 1963. Nakład 100.000 egz. Stron 120, „Farmacja Polska” 1964, nr 13/14, s. 553 (recenzja).

Zapomniane karty z przeszłości Tarchomina, Warszawa 1964, ss. 80 (wyd. 2 rozszerz. – książkowe).

Recenzje: J. Berger, [w:] „Rocznik Warszawski” 1965, nr 6, s. 322–323.

W.W. Głowacki, [w:] „Farmacja Polska” 1965, nr 15/16, s. 623–624.

Z. Prokop, *List do Redakcji. Ciekawy Pomysł*, „Mówi Tarchomin” 1965, nr 10, s. 3.

1965

Dwadzieścia lat Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa”, „Farmacja Polska” 1965, nr 1/2, s. 70–71.

Dwie rocznice, [w:] *Odmiedniczkowe zapalenie nerek (Pyelonephritis) u dzieci. Materiały V Dni Klinicznych Pediatrów Pomorskich w Gdańsku w dniach 17–18 IX 1965 r.*, red. K. Ereciński, Gdańsk 1965, s. 9–10.

Obniżka cen leków w ZSRR, „Farmacja Polska” 1965, nr 9/10, s. 392.

Z mikroskopijnego zarodka pleśni wyrósł wielki przemysł, „Mówi Tarchomin” 1965, nr 11–12 (wkładka ss. 24; wyd. 1).

1966

Przed octem były winogrona (w Tarchominie), „Mówi Tarchomin” 1966, nr 9, s. 2–3.

Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne „Polfa” (Przeszłość i stan obecny), [w:] *Pamiętnik IV Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych, TZF „Polfa”*, Białystok 1966, s. 667–674.

Z mikroskopijnego zarodka pleśni wyrósł wielki przemysł, Warszawa 1966, ss. 32 (wyd. 2 rozszerz. – książkowe).

1967

Ciąg dalszy zapomnianych kart, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 1 (wkładka ss. 8).

Kurs doszkalający dla farmaceutów w Krakowie, „Farmacja Polska” 1967, nr 1, s. 88.

Millenium medicinae militaris Polonorum, „Farmacja Polska” 1967, nr 1, s. 65.

Na obrady konferencji samorządu robotniczego. Zgłaszam wniosek Muzeum Przemysłowego, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 1, s. 3.

Niemitowicz Władysław (1896–1904), „Polski Słownik Biograficzny” 1967, t. 22, s. 801–802.

Przemysł farmaceutyczny w Polsce, [w:] *Białostockie Sympozjum Pediatrików i Położników, Augustów 11–13 czerwca 1967*, Białystok 1967, s. 437–445; [to samo w:] *Materiały naukowe XV Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrików*, Łódź 1967, s. 431–444; [to samo w:] *Pamiętnik 8 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego w Lublinie. 24–26 VIII 1967*, Lublin 1967, s. 437–444; [to samo w:] *Metody i wyniki współczesnego leczenia kiły wczesnej. Kiła ciężarnych a profilaktyka kiły wrodzonej. Zbiór prac wygłoszonych na V Ogólnokrajowej Konferencji Naukowej Sekcji Wenerologicznej Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego w Gdańsku 26–27 maja 1967 r.*, Gdańsk 1967, s. 167–177.

Sprzedaż w II kwartale, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 7/8, s. 6.

Zadania i skutki społecznych przeglądów pracy, „Mówi Tarchomin” 1967, nr 5, s. 2, 3.

1968

Nagrodzone prace w dziedzinie lecznictwa, „Mówi Tarchomin” 1968, nr 9, s. 2.

Polonica w prasie radzieckiej, „Farmacja Polska” 1968, nr 11/12, s. 980.

Polski przemysł farmaceutyczny, [w:] *Pamiętnik I Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Chirurgów Dziecięcych 5–7 X 1967* Warszawa, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1968, s. 457–563.

Pro medicina et potu diaetamque..., [w:] *W dwusetną rocznicę urodzin Jędrzeja Śniadeckiego*, Bydgoszcz 1968, s. 19–39.

Rozszerzamy kontakty naukowe, „Mówi Tarchomin” 1968, nr 9, s. 2.
Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne, [w:] *Pamiętnik VI krajowego posiedzenia naukowego Sekcji Wenerologicznej PTD*, [Warszawa 1968], s. 149–153.

To już dwadzieścia lat, „Mówi Tarchomin” 1968, nr 9, s. 1.

Wycieczki – informacja czy kłopot?, „Mówi Tarchomin” 1968, nr 9, s. 3.

Z historii ruchu zawodowego, „Farmacja Polska” 1968, nr 11/12, s. 973.

1969

25 lat [25 lat Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych], [w:] *Materiały naukowe V Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych. Łódź 12–14 września 1969*, Warszawa 1969, s. 719–723.

Jakie leki stosowano w klinice Jędrzeja Śniadeckiego, „Archiwum Historii Medycyny” 1969, t. 32, z. 1, s. 53–56.

Jerzy Alexandrowicz (1819–1894), „Farmacja Polska” 1969, nr 9, s. 779–780.

Poszukujemy starych fotografii – oczekujemy na wspomnienia, „Mówi Tarchomin” 1969, nr 6, s. 2.

Produkcja leków przeciwwenerycznych w Polsce, [w:] *Pamiętnik VII Konferencji Naukowej Sekcji Wenerologicznej Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego w Krakowie 20–21.IX.1968*, Warszawa 1969, s. 79–84 (dodatek do: „Przegląd Dermatologiczny” t. 61).

Sto lat przemysłu farmaceutycznego w Wielkopolsce i na Pomorzu, [w:] *Materiały naukowe VII Konferencji pediatrów Polski północnej*, Bydgoszcz 1969, s. 37–51.

Tarchomin wczoraj i dzisiaj, Warszawa 1969, ss. 72.

Tarchominsko farmacjos gamykla, „Mówi Tarchomin” 1969, nr 10, s. 3.

Tylko przez dobrą informację zdobywa się rynek, „Mówi Tarchomin” 1969, nr 8, s. 3.

Z wydawnictw. Dr Ryszard Kojer. *Insulina i jej krajowe preparaty lecznicze*, „Farmacja Polska” 1969, nr 7, s. 572 (recenzja).

1970

50 lat insuliny, [w:] *Pamiętnik II Konferencji Naukowej Sekcji Alergologicznej PTD*, Białowieża 1970, s. 301–308.

Czy potrzebne są wydawnictwa IN?, „Mówi Tarchomin” 1970, nr 9, s. 1.

Polskie leki „Polfa” mające zastosowanie w geriatrici, [w:] Geriatria w aspekcie klinicznym i społecznym, Warszawa 1970, s. 459–469.

Publikacje o naszych lekach, „Mówi Tarchomin” 1970, nr 9, s. 2.

Rola Laboratoriów Chemiczno-Farmaceutycznych w zaopatrzeniu kraju w leki w latach 1920–1925 i 1945–1950, [w:] Materiały z konferencji n.t. Teoria i praktyka drobnej wytwórczości w medycynie i farmacji, Warszawa 1970, s. 37–51.

Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w roku 1969, „Archiwum Historii Medycyny” 1970, t. 33, z. 1, s. 140–142.

Walerian Giedroyc, „Mówi Tarchomin” 1970, nr 4, s. 3.

Wrzesień 1970 r. – miesiącem zjazdów medycznych, „Mówi Tarchomin” 1970, nr 9, s. 1.

Wspomnienia z Uniwersytetu Poznańskiego (1932–1937), [w:] Alma Mater Posnaniensis, Bydgoszcz 1970, s. 17–40.

1971

50-lecie odkrycia insuliny, „Mówi Tarchomin” 1971, nr 5, s. 3.

Chirurgia plastyczna korzysta z naszych leków, „Mówi Tarchomin” 1971, nr 12, s. 3.

Czym aktualnie zajmuje się Dział Informacji Naukowej, „Mówi Tarchomin” 1971, nr 3, s. 3.

Nasze wydawnictwa, „Mówi Tarchomin” 1971, nr 9, s. 2.

Pół wieku badań nad insuliną, „Biuletyn Informacyjny Cefarm” 1971, nr 6, s. 243–244.

Warszawskie lata Szymona Fabiana, „Farmacja Polska” 1971, nr 12, s. 1033–1034.

1972

150-lecie Zakładów Farmaceutycznych w Tarchominie (1823–1973), „Farmacja Polska” 1972, nr 12, s. 1196.

Chemioterapia zakażeń układu moczowego, „Mówi Tarchomin” 1972, nr 2, s. 4.

Jubileuszowy rok Tarchomina, „Mówi Tarchomin” 1972, nr 10, s. 2.

Oferty eksportowe „Polfy”. Tarchomińskie leki na wystawie w Kijowie, „Mówi Tarchomin” 1972, nr 8, s. 3.

Podpisanie porozumienia o współpracy przemysłu z uczelniami, „Farmacja Polska” 1972, nr 12, s. 1207–1208.

Porozumienie o współpracy naukowej, „Mówi Tarchomin” 1972, nr 8, s. 1, 3.

Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1823–1939), Warszawa 1972, ss. 399.

Recenzje: W. Roeske, *Przemysł farmaceutyczny jakiego nie znamy*, „Farmacja Polska” 1973, nr 5, s. 458–459. E. Szyszko, *Refleksje na temat książki dra farm. T. Kikty pt. „Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1823–1939)”*, „Farmacja Polska” 1973, nr 8, s. 741–742. M. Dratwa, [w:] „Terapia i Leki” 1973, nr 4 s. 190. W.W. Głowacki, [w:] „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1974, t. 19, nr 2, s. 369–372. M. Hanecki, [w:] „Archiwum Historii Medycyny” 1974, t. 37, z. 1, s. 122–124. R.W. Gutt, [w:] „Polski Tygodnik Lekarski” 1974, nr 32, s. 1410–1411. J. Brzezińska, [w:] „Farmacja Polska” 1975, nr 3, s. 258–259. W. Sasaki, [w:] „Pharmacy in History” 1976, vol. 18, no. 2, s. 79–80.

Sukces naszego filmu naukowego, „Mówi Tarchomin” 1972, nr 12, s. 1.

Symposium naukowe w Moskwie, „Mówi Tarchomin” 1972, nr 5, s. 2.

Zaczynamy jubileuszowy rok, „Mówi Tarchomin” 1972, nr 9, s. 2.

1973

„Dzień Tarchomina” w Łodzi, „Mówi Tarchomin” 1973, nr 9, s. 1, 2.

Konferencja naukowa „Polfy”, „Farmacja Polska” 1973, nr 12, s. 1135–1136.

Protokół z Walnego Zebrania delegatów Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny dnia 10.XI.1972, „Archiwum Historii Medycyny” 1973 nr 1/2, s. 115–118 (współautor).

Tarchomińskie sympozjum naukowe, „Mówi Tarchomin” 1973, nr 12, s. 6.

Z okazji 150-lecia TZF, „Mówi Tarchomin” 1973, nr 5, s. 1.

1974

Echa pracy wydawniczej Tarchomina, „Mówi Tarchomin” 1974, nr 4, s. 2.

Jubileuszowe „Symposium główne”, „Mówi Tarchomin” 1974, nr 1, s. 1, 3.

KS „Farmacja” przypomina się Jubilatowi, „Mówi Tarchomin” 1974, nr 1, s. 1.

Saga rodu Zduniaków, „Mówi Tarchomin” 1974, nr 6, s. 4–7.

Sezon wędkarski otwarty, „Mówi Tarchomin” 1974, nr 6, s. 8.

Sylwetki twórców polskiej mikrobiologii stosowanej, ludzkiej i weterynaryjnej: Prof. dr Julian Ignacy Nowak (1865–1946), „Nowości Weterynarii” 1974, nr 1, s. 109–111.

Z historii przemysłu farmaceutycznego. Jak wyglądała kiedyś propaganda farmaceutyczna w Polsce, „Mówi Tarchomin” 1974, nr 4, s. 2.

1975

Informacja naukowa działa, „Mówi Tarchomin” 1975, nr 1, s. 2.

Informacja o rozwoju produkcji antybiotyków w Polsce, Warszawa 1975, ss. 8.

Karty z historii Warszawskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” 1824–1974, Warszawa 1975, ss. 140.

Recenzja: J. Brzezińska, [w:] „Archiwum Historii Medycyny” 1976, z. 2, s. 248–249.

Kontakty naukowe codzienną sprawą TZF, „Mówi Tarchomin” 1975, nr 10, s. 1, 2.

Współpraca naukowa, „Mówi Tarchomin” 1975, nr 11, s. 2.

1976

Mgr W. St. Karczewski, „Farmacja Polska” 1976, nr 8, s. 706–707.

Ogród Botaniczny w Poznaniu, „Farmacja Polska” 1976, nr 8, s. 697–698.

Polfowskie okno na świat, „Mówi Tarchomin” 1976, nr 9, s. 1, 2.

Produkcja leczniczych naturalnych soli mineralnych w Iwoniczu, „Farmacja Polska” 1976, nr 9, s. 775–778.

Uznanie dla naszych filmów, „Mówi Tarchomin” 1976, nr 2, s. 2.

1977

O naukowej informacji z perspektywy 20-lecia, „Mówi Tarchomin” 1977, nr 4, s. 3.

W XXXIII rocznicę wyzwolenia Tarchomina, „Mówi Tarchomin” 1977, nr 11, s. 3.

1978

20 lat Naukowej Informacji, „Mówi Tarchomin” 1978, nr 2, s. 3.

Historia przemysłu chemicznego w Polsce, „Mówi Tarchomin” 1978, nr 19, s. 3.

Udział klasy robotniczej w powstawaniu i odbudowie przemysłu farmaceutycznego (na przykładzie sześciu pokoleń rodziny Zduniaków), [w:] *Wielkie zakłady przemysłowe Warszawy*, Warszawa 1978, s. 703–713.

Z wydawnictw. Gerber Rafał: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808–1831. Słownik biograficzny. Wrocław 1971, „Farmacja Polska” 1978, nr 8, s. 568 (recenzja).

Z wydawnictw. Stanisław Konopka. *Polska bibliografia lekarska dziewiętnastego wieku 1801–1900. T. I–IV*, „Farmacja Polska” 1978, nr 8, s. 567 (recenzja).

1979

15 lat działalności Sekcji Historii Farmacji Oddziału Warszawskiego PTFarm, „Farmacja Polska” 1979, nr 11, s. 678–680 (współautor: W. Markowski).

35 lat temu, „Mówi Tarchomin” 1979, nr 19, s. 1.

400-lecie Iwonicza Zdroju, „Farmacja Polska” 1979, nr 2, s. 111–112.

Adam Zacharski nie żyje, „Mówi Tarchomin” 1979, nr 10, s. 3.

Dr Adam Zacharski (1889–1979), „Farmacja Polska” 1979, nr 7, s. 452–453.

Dyskusje w ZSRR o roli, randze i kształceniu farmaceutów, „Farmacja Polska” 1979, nr 9, s. 560.

Działalność naukowej informacji na przykładzie Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych, „Medycyna Dydaktyka Wychowanie” 1979, nr 3, s. 270–277.

Działalność społeczna aptekarzy Maurycego Spokornego (1859–1917) i Juliana Różyckiego (1834–1919), „Farmacja Polska” 1979, nr 4, s. 213–216.

Geografia historyczna prawobrzeżnej Warszawy (2), „Mówi Tarchomin” 1979, nr 16, s. 3.

Historia Medalu Ignacego Łukasiewicza, „Farmacja Polska” 1979, nr 1, s. 33–34.

Odnaczenia farmaceutów w przemyśle, „Farmacja Polska” 1979, nr 2, s. 127.

Ojciec chrzestny praskiego bazaru [Julian Różycki], „Mówi Tarchomin” 1979, nr 16, s. 4.

Prof. Stanisław Kiełbasiński. Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1979, nr 7, s. 434–435.

Profesor Stanisław Konopka odznaczony Orderem Sztandaru Pracy I klasy, „Farmacja Polska” 1979, nr 7, s. 437.

Prow. farm. Leon Modliński (1862–1929), „Farmacja Polska” 1979, nr 12, s. 721–723.

Przemysł farmaceutyczny i apteki w ZSRR, „Farmacja Polska” 1979, nr 8, s. 490.

Tarchomińskie kalendarium, „Mówi Tarchomin” 1979, nr 16, s. 2.

Trzydzieści lat temu, „Mówi Tarchomin” 1979, nr 15, s. 3, 4.

Wincenty Dominik Karpiński. Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1979, nr 8, s. 483–486.

Współpraca Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” z lubelskim ośrodkiem naukowym w latach 1959–1979, [w:] Materiały sesji naukowej: XXXV lat Wydziałów Lekarskiego i Farmaceutycznego w Lublinie oraz XX lat współpracy ze Zjednoczeniem Przemysłu Farmaceutycznego „Polfa”, Lublin 1979, s. 7–11.

Z wydawnictw. Słownik polskich towarzystw naukowych. T. 1 Stowarzyszenia naukowe działające obecnie w Polsce. Warszawa 1978, „Farmacja Polska” 1979, nr 3, s. 189 (recenzja).

1980

*, „Farmacja Polska” 1980, nr 1, s. 58.

Budowa nowej Wytwórni Antybiotyków w Tarchominie, „Farmacja Polska” 1980, nr 1, s. 59.

Dr Henryk Bielecki, „Farmacja Polska” 1980, nr 11, s. 693–694 (współautor: W. Markowski).

Dwadzieścia lat zakładowej uczelni, „Mówi Tarchomin” 1980, nr 9, s. 1–4 (współautor: R. Szcześniak).

Jędrzej Śniadecki (1768–1838) – polnischer Arzt und Chemiker, „Zeitschrift für die gesamte Hygiene und ihre Grenzgebiete” 1980, t. 26, nr 1, s. 67–69 (współautor: Andrzej Skrobaccki).

Mgr Władysław Antoni Dobrzański (1875–1944). Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1980, nr 11, s. 670.

Michał Ludwik Dobrowolski. Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1980, nr 5, s. 293–296.

Od zera do 50 miliardów, „Mówi Tarchomin” 1980, nr 2, s. 1, 2.

Poprawa opakowań, „Farmacja Polska” 1980, nr 1, s. 62.

Tomasz Spasowicz – twórca polskiej insuliny. Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1980, nr 3, s. 169–172.

Współpraca zakładów farmaceutycznych „Polfa” Tarchomin z uczelniami (1958–1977), „Otolaryngologia Polska” 1980, supl. 1, s. 16–19.

Z Oddziału Warszawskiego PTFarm, „Farmacja Polska” 1980, nr 4, s. 248–249.

Zjazd farmaceutów Ukrainy, „Farmacja Polska” 1980, nr 6, s. 366–367.

1981

Antoni Piotrowski. Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1981, nr 11/12, s. 651–653.

Edward Gobiec (1886–1958). Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1981, nr 10, s. 588–590.

Mgr Eugeniusz Wolski (1898–1974). Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1981, nr 9, s. 515–516.

Wiadomości ze świata. ZSRR, „Farmacja Polska” 1981, nr 1, s. 61.

Z historii farmacji w Gruzji, „Farmacja Polska” 1981, nr 1, s. 64.

1982

Dzieje zakładania apteki w Działoszycach, „Farmacja Polska” 1982, nr 10, s. 493–497 (współautor: Piotr Szarejko).

Edward Gessner (1853–1907). Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1982, nr 7/8, s. 285–286.

Emil Werner (1839–1918). Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1982, nr 10, s. 501–502.

Jan Borowski (1881–1954). Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1982, nr 11, s. 603–605.

Pamięci dr farm. Stanisławy Trawkowskiej (1887–1982), „Farmacja Polska” 1982, nr 10, s. 508–511.

1983

80-lecie urodzin prof. dra hab. Henryka Bukowieckiego, „Farmacja Polska” 1983, nr 9, s. 550–555 (współautorka: Mirosława Furmanowa).

Inauguracja roku akademickiego 1982/83 w Akademii Medycznej w Białymstoku, „Farmacja Polska” 1983, nr 1, s. 61.

Kalendarz ważniejszych rocznic przypadających w roku 1983, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1983 (I–VI), s. 26–30 (też współredaktor całego zeszytu).

Mgr farm. Józef Koperski (1872–1946), aptekarz krakowski, „Farmacja Polska” 1983, nr 11, s. 673–675.

Profesor dr Stanisław Konopka (1896–1982). Wspomnienie o moim mistrzu, „Farmacja Polska” 1983, nr 2, s. 91–94.

Prow. Bolesław Krogulecki (1885–1939). Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1983, nr 9, s. 556–560.

Prow. farm. Leon Nasierowski (1883–1964). Zastużeni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1983, nr 5, s. 283–290.

Sprawozdanie z działalności sekcji historycznej Oddziału Warszawskiego PTFarm. w okresie od 9.V.1979 do 4.V.1982 r., „Farmacja Polska” 1983, nr 2, s. 112–114 (współautor: W. Markowski).

Zebranie poświęcone pamięci Profesora Stanisława Konopki, „Farmacja Polska” 1983, nr 2, s. 121–122.

1984

Informacja o grobach osób związanych z farmacją pochowanych w latach 1832–1984 na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie, Warszawa 1984, ss. 40.

Omówienie: (FGJ), *Pamięci farmaceutów*, „Stolica” 16.09.1984, nr 38, s. 16.

Prof. dr Jan Grochmalicki (1883–1936), zoolog, hydrobiolog, działacz ochrony przyrody. W hołdzie naszym nauczycielom, „Farmacja Polska” 1984, nr 6, s. 351–353.

Prof. Stanisław Konopka (1896–1982) – wzór do naśladowania, „Farmacja Polska” 1984, nr 12, s. 750–754.

1985

Informator (o) Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie, Warszawa 1985, ss. 16.

Mgr Józef Trawkowski (1914–1981). Zastąpieni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1985, nr 1, s. 37–41.

Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Powązkowski w Warszawie, Warszawa 1985, ss. 81.

Recenzje: T. Ostrowska, [w:] „Kwartalnik Nauki i Techniki” 1988, t. 33, nr 2, s. 560–561. T. Ostrowska, [w:] „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 1988, t. 51, z. 4, s. 529–531.

1986

Sprawozdanie z działalności Sekcji Historycznej Oddziału Warszawskiego PTFarm w okresie od 5.05.1982 r. do 24.02.1986 r., „Farmacja Polska” 1986, nr 9, s. 515–516.

Z Sekcji Historycznej Oddziału Warszawskiego PTFarm., „Farmacja Polska” 1986, nr 9, s. 515.

1987

Aptekarz Edmund Baranowski (1886–1939) – działacz społeczny i polityczny, „Farmacja Polska” 1987, nr 11, s. 671–674.

Działalność Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie w latach 1985–1986, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1987, nr 9 (październik), s. 22–23.

Informacje prasy i TV o działalności Muzeum Farmacji, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1987, nr 9 (październik), s. 24.

Lista osób i instytucji – dobroczyńców Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1987, nr 9 (październik), s. 27–29.

Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Powązkowski w Warszawie. Supplementum primum, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1987, nr 9 (październik), s. 30–35.

Spis instytucji i stowarzyszeń – ofiarodawców ekspонатów i książek dla Muzeum Farmacji w Warszawie, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1987, nr 9 (październik), s. 26.

Wydawnictwa własne Muzeum Farmacji im. mgr A. Leśniewskiej, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1987, nr 9 (październik), s. 25.

1988

Mgr Franciszek Sianko (1890–1986). Zastąpieni dla rozwoju przemysłu farmaceutycznego w Polsce, „Farmacja Polska” 1988, nr 4, s. 218–226.

Profesor Kazimierz Smulikowski (1900–1987), „Farmacja Polska” 1988, nr 9, s. 552–554.

1989

Apel do zwiedzających Muzeum Farmacji w Warszawie, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 35.

Cenne eksponaty przekazały do zbiorów muzealnych następujące apteki PZF „Cefarm”, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 41.

Dr Stanisław Klawe, założyciel i prezes Tow. Przem. Chem.-Farm. d. Magister Klawe (1877–1955), „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 17–21.

Kalendarzyk rocznic farmaceutycznych na 1989 rok, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 11–12.

Lista osób, które przekazały bezpłatne eksponaty do zbiorów muzealnych, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 36–40.

Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Powązkowski w Warszawie. Supplementum secundum, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 42–47.

Profesor Konstanty Hrynakowski (1878–1938). Dzieło życia, „Farmacja Polska” 1989, nr 8–9, s. 532–540.

Rówieśnicy Rewolucji Francuskiej. Mgr Teodor Torosiewicz (1789–1876), „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 13–14.

Rówieśnicy Rewolucji Francuskiej. Profesor Adam Maksymilian Kitajewski (1789–1837), „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1989, nr 12 (luty), s. 15–16.

1990

Kalendarz ważniejszych farmaceutycznych rocznic przypadających w 1990 roku, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1990 (marzec), s. 79–82.

1991

Informacja o działalności Muzeum Farmacji w Warszawie, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1991, nr 17, s. 16–18.

Kalendarzyk ważniejszych rocznic polskiej farmacji przypadających w 1991 roku, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1991, nr 17, s. 20.

Kilka słów o cmentarzu, [w:] B. Golonka, J. Hołyński, *Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Komunalny d. Wojskowy*, Warszawa 1991, s. 5–7.

Nekropol farmaceutyczny. Cmentarz Powązkowski w Warszawie. Supplementum tertium, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1991, nr 17, s. 81–91.

1992

Kalendarzyk ważniejszych rocznic farmaceutycznych przypadających w 1993 roku, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1992, nr 18, s. 17–18.

List otwarty kustosza Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej, „Informator Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” 1992, nr 18, s. 20–21.

Mgr biol. Eugeniusz Szulc, „Farmacja Polska” 1992, nr 1, s. 82–83.

Pamięci prof. Kazimierza Strzyżowskiego (1868–1962), „Farmacja Polska” 1992, nr 1, s. 61–62.

1993

Janos Kabay 1896–1936. W 56-tą rocznicę śmierci wynalazcy, „Farmacja Polska” 1993, nr 22, s. 19–28.

Kalendarzyk rocznicowy, „Farmacja Polska” 1993, nr 1, s. 21–23.

Życie dobrze użyte jest długie, Warszawa 1993, ss. 11.

1994

Konstanty Potocki (1886–1967), „Farmacja Polska” 1994, nr 9, s. 392–397.

Profesor dr hab. Jerzy Luba. Farmaceuta i biotechnolog (1921–1987), „Farmacja Polska” 1994, nr 6, s. 252–256.

2001

Bolesław Golonka, „Farmacja Polska” 2001, nr 8, s. 386–387.

2007

Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1823–1939), oprac. A. Chodkowska, Warszawa 2007, ss. 495 (wyd. 2).

Recenzja: J. Brzezińska, [w:] „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2008, t. 53, nr 2, s. 226–228 (przedruk w: „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 2010, t. 73, s. 137–139).

Hasła encyklopedyczne

Encyklopedia Warszawy, PWN, Warszawa 1975 (40 haseł z dziedziny farmacji).

Wielka encyklopedia powszechna PWN, t. 13 (suplement), Warszawa 1970 (hasło Konstanty Hrynakowski, s. 179).

Pod redakcją Teodora Kikty

Dokumentacja kliniczna – 26 zeszytów zawierających ocenę kliniczną 28 preparatów produkcji Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” w latach 1963–1971.

Ważniejsze maszynopisy

20 lat działalności Naukowej Informacji Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych 1 I 1958–31 XII 1977, Warszawa 1978, ss. 184, maszynopis w Tarchomińskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfarm” i Muzeum Farmacji w Warszawie.

Działalność Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego Oddział Warszawski w latach 1948–1978, ss. 130 + 3 załączniki ss. 9, 13, 77, maszynopis w IHN PAN i Muzeum Farmacji w Warszawie.